



FOR MEMBERS ONLY

# • W • K R E C U • R A D Y •

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM  
HARCERSKIEGO WYCHOWANIA MŁODZIEŻY

Rok II

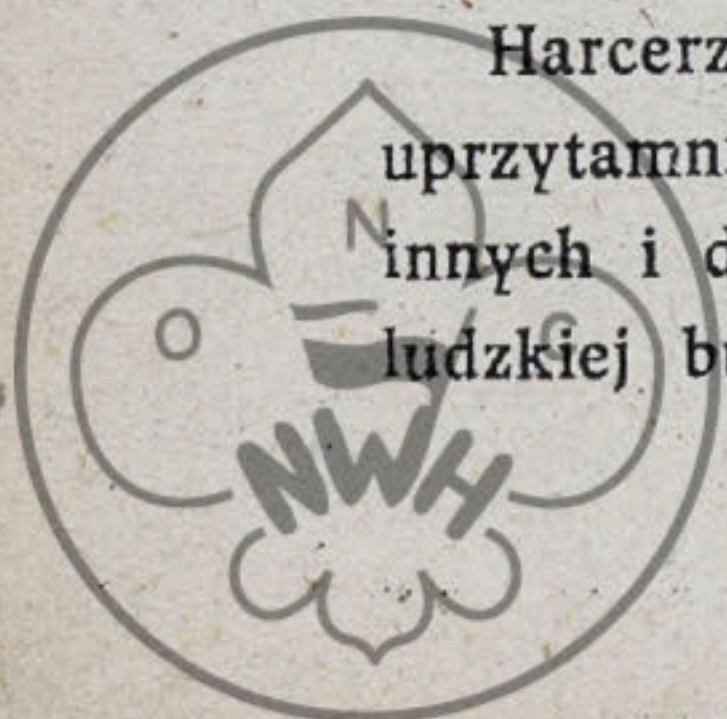
Październik 1947

Nr 10

## Czem jest Harcerstwo Polskie?

Wyraz „odrodzenie” szczególnie obija się o uszy młodzieży polskiej. W żadnej może postaci prąd odrodzeniowy nie wywarł tak potężnego wpływu na liczne rzesze młodzieży (co łatwo stwierdzić w Galicji), jak w postaci ruchu harcerskiego. Poczęty przed kilku laty zaledwie, zakorzenił się głęboko, nic też dziwnego, że wszystkie grupy, odrodzenia narodu pragnące, na te nowe formy pracy odrodzeńczej poważnie zwróciły uwagę. W ruchu skautowym i w życiu skautowym prąd odrodzeńczy znalazł przejście z literatury do życia, z działania na umysł przez pismo i pogadankę — do sfery działania na wolę, na charakter przez pewien typ życia. Gdybyśmy szukali określenia dla harcerstwa naszego, trudno by lepsze znaleźć, jak stwierdzenie, że jest to ruch, przetwarzający dusze chłopców naszych, zwrócony przeciwko egoizmowi i niedołęstwu, przeciwko niedbalstwu i oportunizmowi, przeciwko swawoli i liberalnej niezależności od potrzeb i dążeń społecznych, a oparty o najszlachetniejsze struny duszy młodzieńczej: tęsknoty rycerskiej, szlachetności, miłości braterskiej i ofiarności, karności i dzielności. Przetwarza on współczesnego poganina, dążącego do użycia i wygod przy najmniejszym wysiłku — na chrześcijańskiego rycerza, gardzącego pokusami miękkiego i łatwego życia, a pragnącego walki ze złem o zwycięstwo dobra — w sobie samym, w otoczeniu swoim, na świecie — kosztem bodaj największych wysiłków i poświęceń — w imię obowiązku.

Harcerz do tej walki jest zawsze gotów; stąd hasło jego: „czuwa j” uprzytamnia mu, że ma w każdej chwili mieć siły wszystkie na usługi dla innych i dla społeczeństwa i na odparcie nieustannie drzemiącego w duszy ludzkiej buntu egoistycznych instynktów i gnuśności. Świadomym wyrazem



archiwum

woli chłopca podjęcia tej nieubłaganej i nieustannej walki ze sobą o wyższe życie, jest przyrzeczenie, które składa skaut, wchodząc w szeregi tej dziwnej braci, że uczyni wszystko, co jest w jego mocy, 1) by zawsze spełnić swój obowiązek względem Boga i Ojczyzny, 2) nieść chętną pomoc bliźniemu w każdej chwili, 3) być posłusznym prawu harcerskiemu.

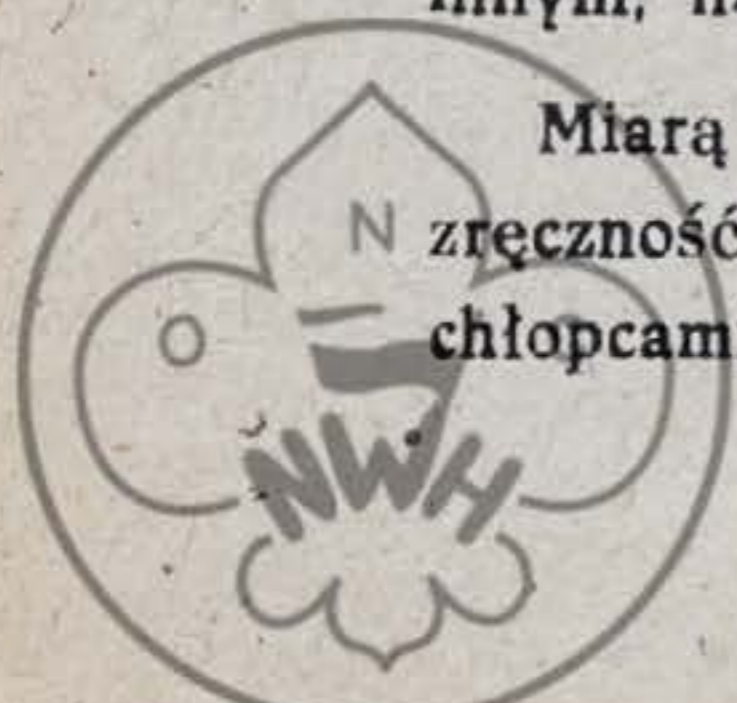
---

... Nie jest skautowem pragnienie sławy, nie na nim opiera skaut swoją pracę nad sobą, nie jest jego celem wyćwiczenie się wszechstronnie w ćwiczeniach skautowych. Gardząc popisem i prózną sławą, skaut z największą starannością zdobywa sobie wyćwiczenie skautowe i ciała i ducha, bo ono jest walnym środkiem wyrzeźbienia rysów rycerskich jego odrodzonej duszy. Dzielność rycerska w żołnierskiej karności i dzielności się wyrabia; miłość bliźniego — w tem „braterstwie broni” gier skautowych i ćwiczeń patrolowych; gotowość i przydatność do usług dla bliźnich — w wyćwiczeniu zmysłów i mięśni; karność społeczna — w karności skautowej.

Jak małe i niskie jest robienie ze skautingu — sportowej zabawy! W przyrzeczeniu i prawie skautowym cała treść i istota jego się zamyka. Bez ćwiczeń, bez musztry, bez zastępów można być skautem; bez podstaw moralnych, bez tego zapamiętałego dążenia w górę, bez ciągłego poświęcania siebie bliźnim i Ojczyźnie, bez hołdu wewnętrznego ideałowi chrześcijańskiego rycerstwa i nieustannej walki ze sobą o zwycięstwo woli do dobrego nad instynktami złości, nad lenistwem i chęcią użycia — jednym słowem, bez zaciągnięcia się świadomego do rycerskiego zakonu, tego związku cnoty chrześcijańskiej, która określa prawo skautowe — przy najlepszym wyćwiczeniu — można być kłownem lub błaznem, można być zresztą znakomitym sportowcem, a nawet świetnie wyćwiczonym żołnierzem — ale nie można być polskim harcerzem.

Skauting nie jest organizacją nowej jakiejś władzy w społeczeństwie; nie jest — jeszcze jednym jeno więcej zrzeszeniem młodzieży, aby sprawną komendą osiągnąć jej imponującą reprezentację nazewnątrz; nie jest wogóle organizacją stowarzyszeniową; jest skupieniem nie do czynu nazewnątrz, ale jest odezwaniem się dusz na hasło rycerskie, dusz, które pragną być czemś innym, niż dotąd, czemś doskonalszym, użyteczniejszym, dzielniejszym.

Miarą powodzenia pracy skautowej nie jest liczba ćwiczeń i zebrań, ani zrzeczność skautów, ale podniesienie się typu stosunków wzajemnych między chłopcami, podniesienie obowiązkowości ich wobec zadań szkolnych, zmusze-



nie opinii publicznej kolegów do przyjęcia za swoje wymagań moralnych, które przypomina prawo skautowe.

Im rzetelniejsi będą skauci w codziennym życiu, tem bardziej będą godni zaszczytnego swego miana.

Ćwiczenia skautowe, wycieczki, wyrabiające samodzielność i przedsiębiorczość, a szczególnie nastrój żołnierski życia skautowego, wyrabiający karność, są niezbędnymi środkami do osiągnięcia tego celu, ale zawsze — środkami tylko.

Dla swobodnego tych środków rozwoju nie można poświęcać istoty rzeczy i właściwych celów pracy skautowej.

Gdyby przez wynoszenie się nad nie-skautów skauci wprowadzali nieufność w stosunki koleżeńskie, gdyby, zamiast nieść pogodę i ciepło szczerzej życzliwości, wnosili do koleżeńskich stosunków pewną wyłączność i ferment — pracowaliby na szkodę społeczną i wbrew ideałom skautowym. Naród jest przedmiotem naszej troski, nie szczuple szeregi jakichś rzekomo wybranych — cała społeczność koleżeńska, a nie skautów wyłączność.

O tem nieustannie pamiętać należy.

Celem skautingu jest przetworzenie pragnienia czynu, tęsknot rycerskich i drzemiącej w każdej młodej duszy miłości całego świata — a świadomą wolę zrobienia z siebie prawdziwych rycerzy i przetworzenia stosunków wzajemnych na wzór ideału, piastowanego w duszy „z przyrodzenia chrześcijańskiej”.

Dlatego dowodem niezrozumienia istoty skautingu jest obawa niektórych chłopców, że po pobieżnym wyczerpaniu ćwiczeń w podręczniku skautowym podanych — nie będą mieli „nic do roboty”. Życie skautowe — to nie błyskotki miłych wycieczek i ćwiczeń, ale szare życie powszednie w ciągłym trudzie i pracy.

Nie jest się skautem przez ćwiczenia i zabawy, przez to, „co się robi skautowego”, ale przez to, czym się jest w życiu codziennym i we wszystkich swoich stosunkach.

Skaut musi w tym powszednim życiu skautowe zasady wcielać, a ćwiczenia i gry skautowe traktować jak najmiłszą zabawę, której nie zaniedbuje, gdyż utrzymują one w nim sprawność i tężyznę fizyczną, a także dobre przyzwyczajenia moralne.

Te przyzwyczajenia są mu potrzebne, aby z szarzyzny życia powszedniego uczynić ofiarną służbę: organem tej narodowej służby jest harcerstwo polskie.

(Z książki ks. K. Lutosławskiego pt.: „Czuj Duch”).



Hm. K. Burmajster

## PROJEKTY PROGRAMÓW PRÓB NA STOPNIE HARCERSKIE

Projekty poniższe opracowane są na podstawie zasad ustalonych przez specjalną komisję instruktorską w okresie okupacji niemieckiej, pod osobistym kierownictwem Hm. Rp. St. Sedlaczka, ówczesnego Naczelnika HP.

Niniejsze opracowanie programów prób dzieli się na 2 części. Część ogólna — wymienione są w niej zasady, według których są stopnie zbudowane. Część szczegółowa — pogramy prób na stopnie.

Przy opracowywaniu niniejszego artykułu, korzystałem ze wszystkich dostępnych mi obecnie wydawnictw harcerskich, w szczególności z różnych programów prób na stopnie harcerskie.

Jeśli ten projekt miał być podstawą do nowego regulaminu prób na stopnie, obowiązującego w całym ZHP poza granicami Kraju, wówczas wszyscy instruktorzy, ze wszystkich obszarów, winni poddać go ostrej krytyce, ale krytyce twórczej, tzn. wskazując jego ujemne strony, jednocześnie podać własne rozwiązanie krytykowanych zagadnień wraz z odpowiednim uzasadnieniem.

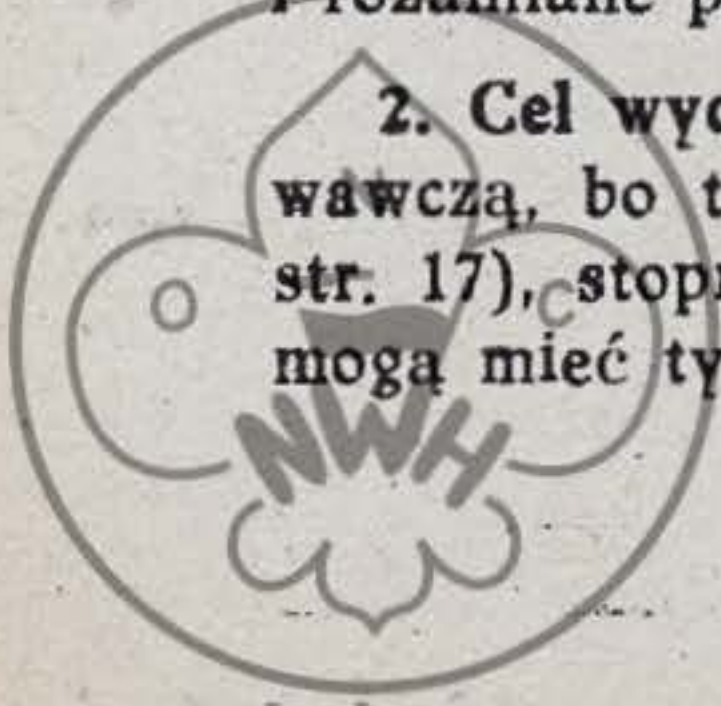
### I. Część ogólna.

1. **Cel stopni harcerskich.** Cele Harcerstwa, choćby tak, jak są ujęte w Statucie; jeśli nie mają być fikcją, muszą być realizowane w drużynach. Są one jednak określone bardzo ogólnie i zwięźle, to też trzeba je przetłumaczyć na język zrozumiały dla młodzieży harcerskiej oraz rozłożyć ich realizację na odpowiednie etapy.

Stopnie harcerskie mają więc na celu dopomożenie młodzieży do praktycznego realizowania istotnych zadań Harcerstwa. Nie pokrywają się one całkowicie z programem pracy drużyny, są jednak fundamentem i rusztowaniem, na którym program ten się buduje.

Takie ujęcie stopni harcerskich jest zgodne z dotychczasową praktyką i rozumiane przez kierowników pracy harcerskiej.

2. **Cel wychowawczy stopni.** Ponieważ Harcerstwo jest organizacją wychowawczą, bo to jest jego cel najważniejszy (patrz „W Kręgu Rady” nr 1—2, str. 17), stopnie harcerskie więc, które praktycznie mają ten cel realizować, mogą mieć tylko charakter wychowawczy.



Jest to stwierdzenie ważne dlatego, iż charakter wychowawczy stopni został w praktyce zagubiony. Stopnie harcerskie stały się obecnie zbiorem wiadomości i umiejętności o charakterze przede wszystkim technicznym. Między innymi i z tego też powodu Harcerstwo zaczęło tracić coraz bardziej swój charakter wychowawczy.

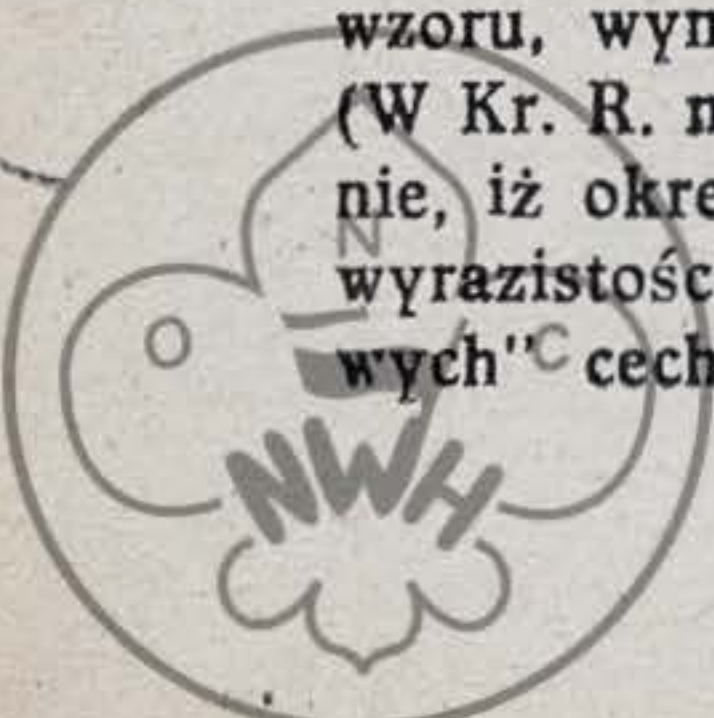
Tymczasem: „Zgubiliśmy człowieka” — pisze „Tygodnik Powszechny” w Kraju — „Na tej ziemi, na której mieszkamy, wszystko jest dla człowieka, dla umożliwienia mu dążenia do jego celu, dla jego szczęścia. Także i zbiorowość jak naród i państwo, także i ekonomia”.

Otóż trzeba stwierdzić, że Harcerstwo również „zgubiło człowieka”. Przed wojną w szeregu działach pracy harcerskiej, jak w obozownictwie, wędrownictwie, żeglarskim, szybownictwie itd. (zresztą będących na wysokim poziomie) większą uwagę zwracano na poziom tych działów pracy i wyniki w nich osiągnięte, niż na korzyści wychowawcze, jakie mogła czerpać z nich młodzież (np. powszechny zarzut wśród instruktorów czyniony harcerskim drużynom żeglarskim, iż członkowie tych drużyn są daleko lepszymi żeglarzami, niż harcerzami).

Jednakże już w czasie wojny, wszystkie organizacje harcerskie na terenie Kraju zwróciły się „frontem do człowieka”. Jest to zrozumiałe. Kierownicy pracy, nie tylko zresztą harcerskiej, szybko zorientowali się, iż wobec olbrzymiej przewagi sił materialnych wroga, Polacy mogą mu przeciwstawić w pierwszym rzędzie siły duchowe, a więc pełnowartościowego człowieka, gdyż tylko w ten sposób szanse walki mogły być wyrównane. „Poszukiwanie człowieka” odbywało się różnymi drogami, nie zawsze szczęśliwie dobranymi; okupione zostało śmiercią i cierpieniami wielu tysięcy. Jeśli walka w Kraju nie przyniosła oczekiwanych wyników, nie jest to wina braku sił duchowych Polaków.

Obecnie sytuacja jest podobna. Wobec olbrzymiej przewagi sił materialnych wroga, Polacy, dla ich zrównoważenia, mogą przeciwstawić im przede wszystkim siły duchowe. To też, jeśli postulat walki o niepodległość Kraju na emigracji nie jest jednym z wielu frazesów, trzeba czym prędzej „człowieka znaleźć”. Harcerstwo, jako organizacja wychowawcza, winno w tej dziedzinie przodować.

3. Typ harcerza. Aby „znaleźć człowieka” dostosowanego do obecnych czasów, trzeba podać wzór, typ, do którego w wychowaniu będziemy dążyć. Otóż typem tym dla harcerza (zgodnym z ogólnym typem Polaka) jest typ obywatela — żołnierza dobrego, rozumnego, dzielnego i posiadającego czynny stosunek do życia (W Kr. R. nr 1—2/47, str. 20). W dyskusji, jaka się nad tak sformułowanym typem wywiązała na kursie harcmistrzowskim, krytykowano mocno cechy powyższego wzoru, wymieniając cały szereg cech wpływających z Prawa Harcerskiego (W Kr. R. nr 3—4/47, str. 3—8). Podtrzymuję jednakże nadal swoje twierdzenie, iż określanie typu przy pomocy zbyt wielu cech, powoduje zatarcie jego wyrazistości. Dlatego trzeba się ograniczyć do niewielu, ale za to „kluczowych” cech; w moim przekonaniu są nimi: dobroć, rozum i dzielność. Ze



względu na specyficzny charakter organizacji i dobór jej członków, dla harcerzy dochodzi czwarta cecha: czynny stosunek do życia (pionierstwo).

Problem powyższy omawiany jest również w artykule hm. E. Konopackiego pt.: „Zagadnienie rewizji prób stopni harcerskich” (Harcerstwo nr 1/47).

Wzór ten, oczywiście, musi wpłynąć na kierunek pracy harcerskiej, a w związku z tym, i na programy prób na stopnie. Dlatego też wprowadzono wychowanie religijne i narodowe (z obowiązkiem walki o Kraj), zwrócono większą uwagę na zagadnienia miłości bliźniego, dobrego uczynku, książek, samozaradności, ćwiczeń nocnych itp.

**4. Światopogląd harcerski.** Światopogląd harcerski może być tylko chrześcijańskim. Wyczerpująco omówił to zagadnienie hm. W. Słaby w artykule pt.: „Niektóre aspekty światopoglądu” (Harcerstwo na Wschodzie nr 2/45) oraz częściowo ks. hm. J. Warszawski T. J. w artykule pt.: „U podstaw światopoglądu harcerskiego” (w opracowaniu dhny M. Borowskiej), drukowanym w nr 5/47 „W Kręgu Rady”.

W niżej zamieszczonych projektach programów prób na stopnie, światopogląd ten znalazł swe odbicie w dziale wychowania religijnego i narodowego.

**5. Dostosowanie stopni do rozwoju psychicznego młodzieży.** Stopnie są również dostosowane do rozwoju psychicznego młodzieży (Dr Szczepan Zimmer „Psychologia dziecka w wieku harcerskim”, W Kr. R. nr 3—4/47), a to zarówno w programach tych stopni, jak i w wymaganiach określonego wieku na poszczególne stopnie.

Przede wszystkim, z obu powyższych względów, należy dotychczasowe stopnie harcerskie podzielić na 2 wyraźne i osobne części, mianowicie na stopnie dla harcerzy (począwszy od 11 lat skończonych) i stopnie dla skautów (począwszy od 15 lat skończonych). Podział ten jest naturalną konsekwencją dawniejszego podziału drużyn harcerskich na drużyny harcerzy i skautów. Obecnie bowiem 17-letni chłopak, wstępując nawet do drużyny skautów, jest zmuszany do „przerabiania” stopnia młodzika (dostosowanego do zainteresowań chłopca w wieku 11—12 lat), pomimo, iż na terenie niektórych obszarów istnieje dla skautów specjalny wstępny stopień: pionier. Jednakże kierownicy naszej pracy harcerskiej tak się przyzwyczaili do upadabniania stopni harcerskich do stopni wojskowych, iż w głowie im się nie mieści, aby nowowstępujący chłopiec mógł otrzymać „wyższy” stopień od chłopca, będącego w Harcerstwie już parę lat. Dlatego projektuje się wprowadzenie wyraźnego podziału na stopnie obowiązujące wyłącznie w drużynach harcerzy i na stopnie obowiązujące wyłącznie w drużynach skautów.

Pierwszy stopień harcerzy: młodzika mogą zdobywać chłopcy, wstępujący do drużyny harcerzy w wieku od lat 11 do lat 15. W związku z tym, musi być wydany organizacyjny zakaz przyjmowania do drużyny harcerzy chłopców, mających ponad 15 lat, chyba, że przy tej drużynie istnieje zastęp skautów (obowiązują go wówczas stopnie dla skautów). Takie postawienie sprawy spowoduje, iż w najgorszym wypadku do próby na stopień młodzika będzie dopuszczany chłopiec 15-letni; zważywszy na zapóźnienie w rozwoju umysł-

wym niektórych kategorii młodzieży oraz na możliwość łączenia 2 stopni naraz dla młodzieży zapóźnionej, nie jest to jeszcze tak straszne.

Pierwszy stopień skautów: pioniera mogą zdobywać chłopcy, po skończeniu lat 15, będący w drużynie skautów wzgl. chłopcy, mający lat 14 skończonych a posiadający stopień ćwika i przechodzący do drużyny skautów. Dla tych ostatnich, to zezwolenie na zdawanie stopnia pioniera o rok wcześniej uzasadnione jest ich paroletnią pracą w drużynie i zdobyciem stopnia ćwika, co pozwala na domniemanie, że wcześniej oni dojrzeli psychicznie.

Poza drużyną skautów, stopnie dla skautów mogą zdobywać chłopcy, mający ponad lat 14 a pracujący jeszcze w drużynie harcerzy (aczkolwiek pobyt ich w drużynie harcerzy w tym wieku nie jest już pożądany, z wyjątkiem przybocznych i drużynowego), muszą natomiast wszyscy ci, którzy chcą w przyszłości pozostać instruktorami. Jest to uzasadnione tym, iż instruktor musi orientować się dobrze zarówno w stopniach harcerzy jak i skautów.

Dostosowanie programów prób na stopnie do rozwoju psychicznego młodzieży objawiło się w tym, iż w stopniach harcerzy, z grubsza biorąc, nacisk został położony na różnorodne gry i ćwiczenia, natomiast w stopniach skautów na zagadnienia społeczne.

Wymagania określonego wieku na poszczególne stopnie są zawarte w warunkach dopuszczenia do próby na te stopnie. Należy je przestrzegać choćby z tego względu, że np. pewne wymagania z dziedziny wychowania fizycznego, wyrobienia marszowego itp. dostosowane są do wieku chłopców, a więc do ich przeciętnego rozwoju fizycznego. Naogół młodzież nie powinna przerażać ćwiczeń o dużym wysiłku fizycznym przeznaczonych dla starszych, gdyż odbija się to ujemnie na jej zdrowiu.

**6. Rola stopni w pracy drużyny.** Programy prób na stopnie, jak sama nazwa wskazuje, nie są programem pracy w drużynach, a tylko sformułowaniem wymagań, którymi chłopiec musi się wykazać, aby dany stopień harcerski uzyskać. Z tego powodu powinny być formułowane krótko i w formie pewnych konkretnych zadań, przez wykonanie których chłopiec wykazuje swoje wiadomości i umiejętności oraz postęp w pracy nad sobą.

Jednakże samo życie sprawiło, że w naszej organizacji stopnie są również rusztowaniem, na którym buduje się program pracy drużyny. Nastąpiło to zapewne na skutek braku odpowiednich drużynowych. Pozwoliło to jednakże na danie w ten sposób drużynowym solidnej podstawy do opracowywania programów, na zwrócenie uwagi drużynowym na rzeczy istotne w Harcerstwie, ujednoczenie programów itp. W skutkach swych jednak pociągnęło za sobą dość duże rozbudowanie programów prób.

Wydaje mi się, iż nieroztropnym było by zmieniać obecny stan rzeczy. Teren się do tego przyzwyczaił, a do wykształcenia odpowiednich drużynowych mamy jeszcze daleko. Trzeba by jednakże w formułowaniu stopni znaleźć „złoty środek” między powyższymi dwoma wymaganiami.

**7. Przeprowadzanie prób na stopnie.** Wymagania na stopnie harcerskie powinny być podane w formie konkretnych zadań, które kandydat musi wykonać, przy czym inicjatywę, sposób i inne elementy wykonania tego zadania,

należy jemu pozostawić. Zadania winny być proste, ale konkretne (żadnego „bujania”); muszą jednakże być one przeżyciem dla chłopca, który w ich wykonanie powinien włożyć cały swój zapał, inicjatywę, sprawność itp.

Wykonywując swe zadania chłopiec winien dowieść, że nabył już w danej dziedzinie pewną sprawność, że rzeczywiście zna ją w stopniu dobrym. Chłopak który np. wykonał nieźle pierwszy raz szkic drogi, wcale tym nie dowiódł, że umie dobrze szkicować; najczęściej okazuje się w takich wypadkach, że szkic taki poprostu mu się „udał”. Wszyscy bowiem wiemy doskonale, iż sprawności szkicowania nabiera się dopiero po dłuższej wprawie. A więc, aby zaliczyć chłopcu umiejętność szkicowania, musi on, w tej czy innej formie (pożądane są właśnie jak najbardziej różnorodne), wykonać cały szereg ćwiczeń wstępnych i szkiców i dopiero po stwierdzeniu, że doszedł już do pewnej wprawy, można go dopuścić do zrobienia szkicu, który ew. będzie mu zaliczony na próbie.

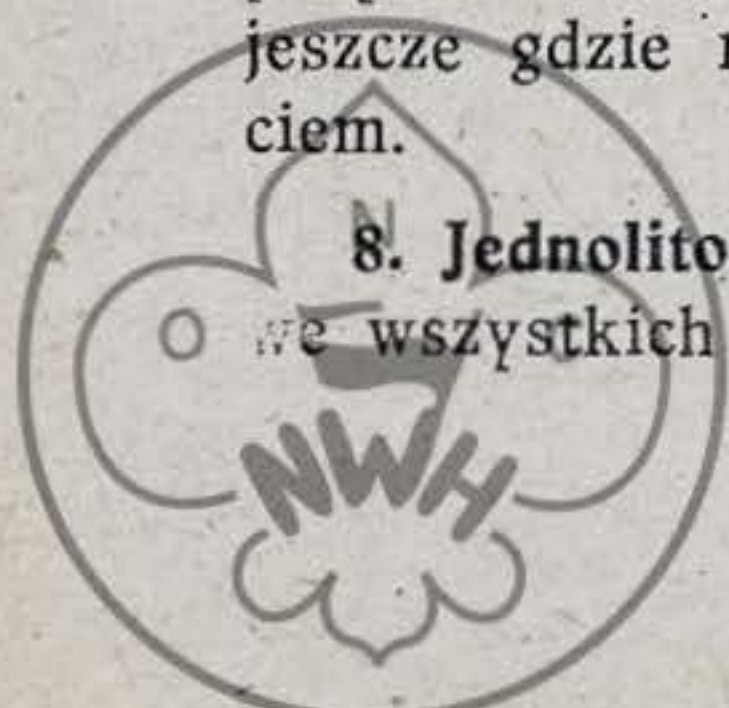
Dotychczasowa bowiem praktyka zaliczania na próbie pierwszego dostatecznie wykonanego zadania stwarza zwykle zasadnicze nieporozumienie: chłopcu się wydaje, że on to umie, kiedy w rzeczywistości tak nie jest. W konsekwencji więc prowadzi to do dyletantyzmu, do blagi, do popularnie tzw. „lipy”, co w końcowym efekcie trudno nazwać wychowawczym.

Tę „lipę” powiększa jeszcze sposób przeprowadzania prób na stopnie przez niektórych instruktorów. Pobieżne „przepytywanie” przez jednego człowieka zastępuje nieraz całą próbę, a zdarzały się i takie wypadki, że instruktorzy bez żadnej nawet próby przyznawali stopnie, tak „na oko”. Oczywiście, że takie posunięcie dyskwalifikuje całkowicie instruktora, w konsekwencji czego powinno mu się natychmiast cofnąć stopień instruktorski. Nie można się dziwić, iż w Niemczech np. najbardziej niedbałe i powierzchowne wykonanie nazywa się „harcerskim”.

Zaradzić temu można (i trzeba!) w sposób następujący: Przede wszystkim dopuścić do próby można tylko tego chłopca, który, oprócz innych wymagań, przerobił już pewną ilość ćwiczeń i ma duże możliwości pomyślnego odbycia próby (dopuszcza rada drużyny!); następnie, egzamin przeprowadza fachowa komisja prób (a nie jeden człowiek — na młodzika komisja taka nie jest przewidziana), która, metodą harcerską, musi solidnie sprawdzić, czy kandydat rzeczywiście odpowiada wszelkim wymaganiom przewidywanym na dany stopień. Trzeba sprawdzić wszystkie wymagania, a nie ograniczać się tylko do niektórych. Nie może być oceny dostatecznej; jest albo zła albo dobra. Ocena powinna być przeprowadzona w sposób możliwie obiektywny (wzorem — zawody sportowe). O przyznaniu stopnia protokularnie decyduje komisja prób.

Zwracam uwagę, że instruktorzy nigdy nie mieli prawa indywidualnego przyznawania stopni (z wyjątkiem młodzika). Obecna praktyka uprawiana jeszcze gdzieś tam przez niektórych instruktorów jest zwykłym nadużyciem.

**8. Jednolitość stopni.** Ze względu na jedność organizacyjną Harcerstwa, we wszystkich obszarach powinien obowiązywać jeden tylko wspólny regula-





min prób na stopnie. Pewne odrębności terenowe można wyrównać za pomocą odpowiednio dobranych sprawności, włączonych przez komendantów obszarów do wymagań prób na stopnie (sprawności te nawet mogą być specjalnie ułożone dla poszczególnych obszarów).

Ponadto odrębności te winny być niwelowane przez dostosowywanie wymagań programów prób do warunków i właściwości danych grup młodzieży. Niewielu instruktorów zdaje sobie sprawę z tego, iż jednym z najważniejszych ich zadań jest właśnie przystosowywanie ogólnych przepisów do konkretnych warunków.

**9. Cele poszczególnych stopni.** Rozpatrując stopnie pod kątem wyrobienia harcerskiego widzimy, iż każdy z nich ma swój określony cel (wspólny dla stopni harcerzy i skautów). Stopień I — młodzik i pionier — mają za zadanie wprowadzenie kandydata w świat harcerski, „wtajemniczenie” go w Harcerstwo. Stopień II — wywiadowca i harcerz orli — przyspasabiają harcerza do wycieczkowania w różnych warunkach. Wreszcie stopień III — ćwik i harcerz Rzeczypospolitej — odkrywają przed harcerzem tajniki życia harcerskiego na obozach stałych i wędrownych.

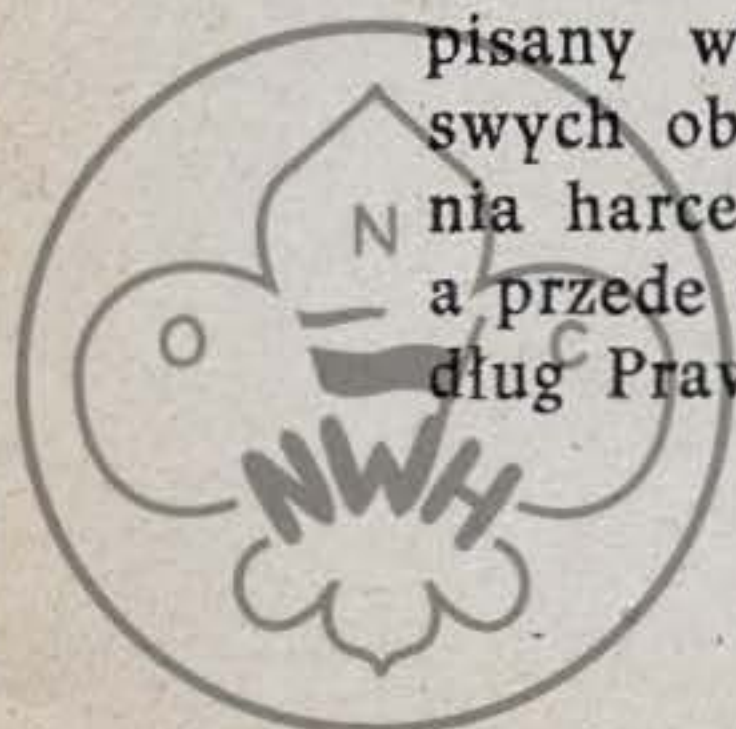
Stopień pioniera jest pewnego rodzaju „streszczeniem” 3 stopni dla harcerzy.

Z punktu widzenia wychowawczego stopnie mają na celu dopomożenie chłopcu do urobienia siebie jako „obywatela — żołnierza”. W szczególności stopnie harcerzy mają na celu uświadomienie chłopców o ich roli i powiązaniu ze społeczeństwem: rodziną, szkołą, harcerstwem (patrz warunki dopuszczenia do próby); stopnie skautów — wykształcenie u młodzieży podstawowych cech typu harcerskiego: dzielności, dobroci i rozumu (warunki dopuszczenia do próby).

W zasadzie należy unikać powtarzania tych samych wymagań na różne stopnie, gdyż wychodzimy z założenia, że harcerz, który odbywa próbę np. na stopień ćwika, posiada dobrze opanowane wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu dwóch poprzednich stopni (w wypadkach wątpliwych — sprawdzać). Jednakże tam, gdzie ze względów zasadniczych nie dało się tego uniknąć, np. Prawo Harcerskie, należy w tych przedmiotach wymagać od kandydata odpowiedzi na poziomie wyższym, dostosowanym do jego obecnego rozwoju umysłowego czy fizycznego, np. w komentarzu do Prawa Harcerskiego winien on zwrócić uwagę na inne momenty i kwestie tego samego Prawa (a więc pogłębić go), niż wówczas, gdy objaśniał to Prawo przy próbie na stopień młodzika.

**10. Części składowe poszczególnych stopni.** Każdy stopień składa się z 2 części: 1) warunki dopuszczenia do próby, 2) program próby, przy czym ten ostatni można podzielić na część a) społeczną i b) techniczną.

Warunki dopuszczenia do próby zawierają wymagania formalne (np. przepisany wiek, czasokres służby itp.), wychowawcze (sumienne spełnianie swych obowiązków, dobry uczynek itp.), oraz wymagania pewnego wyrobienia harcerskiego (wycieczki, obozownictwo, sprawności itp.). Otóż te drugie, a przede wszystkim p. c) ... „swoim zachowaniem okazuje, że stara się żyć według Prawa Harcerskiego, wypełnia sumiennie swoje obowiązki...” — są najistot-



niejszym punktem całej próby; one bowiem mają wskazać, czy harcerz zrobił ten jeden przynajmniej krok w pracy nad sobą, który decyduje o wartości jego pracy harcerskiej. Dlatego szczególnie ten p. c) winien być dokładnie omówiony na radzie drużyny po dłuższej obserwacji chłopca w zastępie, szkole i rodzinie. Z tego też powodu zastępowy i drużynowy powinni czynić sobie stałe notatki o swych chłopcach, aby, przy omawianiu ich charakteru i postępowania, opierać się na faktach prawdziwych a nie tworzonych na gwałt domysłach. Jeśli rada drużyny, po wszechstronnym rozważeniu, dojdzie do przekonania, iż chłopiec, od czasu przyznania mu ostatniego stopnia, nie zrobił tego obowiązkowego kroku naprzód w pracy nad sobą, wówczas nie może on być dopuszczony do próby, choćby wymaganą na ten stopień technikę opanował znakomicie.

**Część społeczna** programu próby ma dopomóc chłopcu w ukształtowaniu siebie według wzoru: obywatel — żołnierz. Wpływa więc ona bezpośrednio na cel pracy harcerskiej:

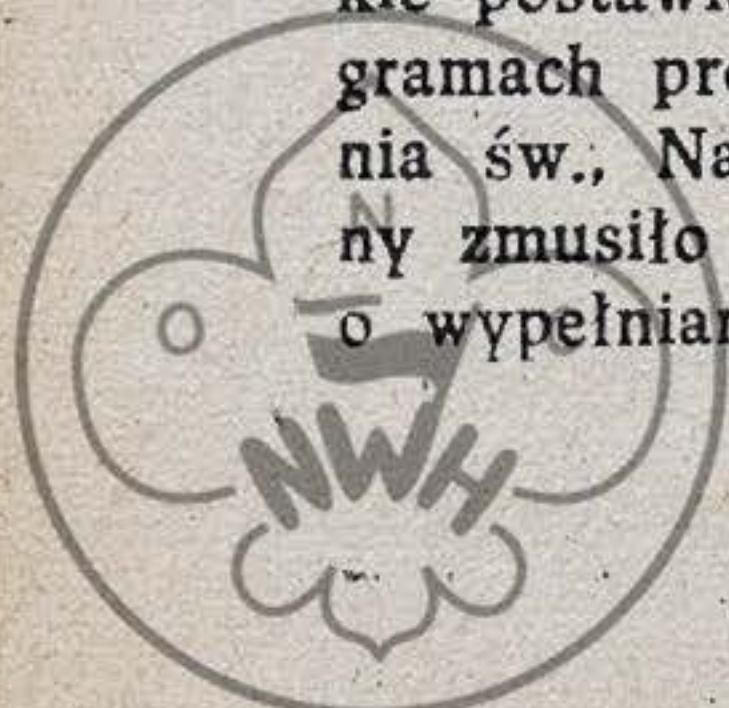
**Część techniczna** próby wpływa pośrednio na wychowanie i samowychowanie chłopca, jest tylko środkiem, a nie celem Harcerstwa. Przez zdobywanie wiadomości i umiejętności technicznych harcerz wyrabia w sobie samodzielność, zaradność, sprawność fizyczną itp. Każdy dział techniki rozwija odpowiednio cechy charakteru. Przykładowo biorąc: gry — wyrabiają uczciwość, solidarność, szybką orientację, ofiarność; samarytanka — staranność, dokładność, cierpliwość; przyroda — samodzielność, zdolności obserwacyjne; terenoznawstwo — wytrwałość, dokładność; obozownictwo — samodzielność, zaradność.

**11. Część społeczna programów prób.** Część społeczna programów prób została podzielona na kilka punktów:

**a) Wychowanie harcerskie** ma na celu wszechstronne zapoznanie chłopca z Harcerstwem (zasady ideowe, organizacja, metody, wydawnictwa harcerskie itp.), silne związanie z naszym Związkiem oraz przekonanie go, iż jest to najlepsza organizacja dla niego samego (tzw. patriotyzm organizacyjny).

**b) Wychowanie religijne** ma na celu nauczanie młodzieży praktycznej realizacji służby Bogu w szarym codziennym życiu. Zagadnienie to zostało omówione w artykule ks. Piotra Mitko pt.: „O program religijnego wychowania młodzieży polskiej” (Harcerstwo na Wschodzie nr 2/45 oraz w moim artykule: „Wychowanie religijne w Harcerstwie” zamieszczonym w nr 5/47 „W Kręgu Rady”).

Nawiasem mówiąc, sformułowanie wymagań z zakresu wychowania religijnego w projektach prób na stopnie harcerek na Obszarze WBrytanii nie jest zbyt udane. Jako punkt wyjścia bowiem przyjęto chęć umieszczenia wymagań, które by nadawały się dla wszystkich wyznań chrześcijańskich. Takie postawienie sprawy z jednej strony uniemożliwiło zamieszczenie w programach prób tak istotnych dla katolika zagadnień, jak spowiedź i Komunia św., Najświętsza Maria Panna, Stolica Apostolska itp., z drugiej strony zmusiło wprost do wyłącznego prawie przypominania w każdym stopniu o wypełnianiu swoich obowiązków religijnych, co z punktu widzenia meto-



dycznego nie można zaliczyć do rzędu szczęśliwych rozwiązań. Jeśli przez takie ujęcie wychowania religijnego Druhny chciały sugerować, że wszystkie wyznania chrześcijańskie uważają za równe sobie i jednakowo dobre, a więc młodzież w Harcerstwie należy uczyć tylko tego, co jest wspólne dla wszystkich tych wyznań, to chciałbym zaznaczyć, iż taki pogląd jest nie tylko sprzeczny ze stanowiskiem Kościoła Katolickiego, ale także i z deklaracją Rady Naczelnej Skautingu Brytyjskiego, która głosi, że: „Każdy skaut powinien należeć do jakiegoś wyznania religijnego i zachowywać jego praktyki”. Sugerowanie poglądów, iż każde wyznanie jest jednakowo dobre, wobec dużych nieraz rozbieżności między nimi, jest bardzo niebezpieczne, bo prostą drogą prowadzi do zupełnego ateizmu; twierdzenie to można bardzo łatwo sprawdzić choćby w WBrytanii. Np. w USA, według Informacji Prasowej, na około 144 milionów ludzi, katolików jest ponad 24 miliony, baptystów, metodystów i wyznawców pozostałych 263 sekt chrześcijańskich oraz wyznań niechrześcijańskich jest 61 milionów; reszta, a więc ponad 80 milionów są to bezwyznaniowcy. Dla uniknięcia więc wszelkich niejasności i wszystkich niebezpieczeństw, daleko lepiej jest formułować wymagania w programach prób na stopnie dla każdego wyznania osobno.

c) **Wychowanie narodowe** ma na celu przygotowanie młodzieży do praktycznej realizacji służby Polsce w szarym codziennym życiu oraz do walki o Jej całość i niepodległość. Zagadnienie to zostało omówione w artykule Dr M. Grażyńskiego pt.: „Sprawa rewizji programów” (Harcerstwo nr 2/46) oraz w moim artykule „Wychowanie narodowe w Harcerstwie” zamieszczonym w nr 8—9/47 „W Kręgu Rady”.

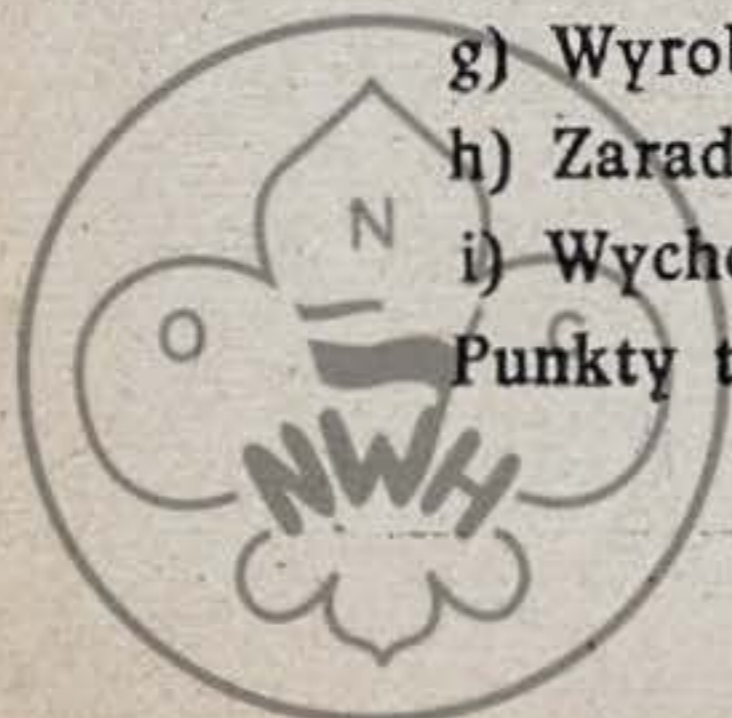
d) **Praca nad sobą** nie została wyodrębniona w osobny dział, ale rozłożona pomiędzy poszczególnymi punktami części społecznej programów prób i warunków dopuszczenia do próby. Do tego działu wychowania należy podchodzić wyjątkowo umiejętnie (por. projekt sprawności religijnej „Gwiazdne Kręgi” — W Kr. R. nr 6—7/47, str. 49).

Zasada: zaczynać od wyrabiania przyzwyczajeń, nawyków u młodszych, aby, przez odpowiednio dobrane ćwiczenia, doprowadzić u starszej już młodzieży do świadomej, samodzielnej pracy nad sobą.

**12. Część techniczna programów prób.** Część techniczna programów prób zawiera następujące punkty tzw. techniki harcerskiej:

- a) Samarytanka (ratownictwo i higiena),
- b) Łączność,
- c) Terenoznawstwo (wraz z oceną odległości),
- d) Pionierka,
- e) Przyroda,
- f) Obozownictwo (wraz z wycieczkowaniem i kucharstwem),
- g) Wyrobienie polowe (wraz z tropieniem i grami polowymi),
- h) Zaradność (sobieradztwo, praca ręczna, umiejętności artystyczne itp.),
- i) Wychowanie fizyczne.

Punkty te nie wymagają objaśnień.



13. **Oznaki stopni.** Już przed wojną widocznym było, iż nabijanie złotych lilijek i wieńców na krzyże harcerskie jest niepraktyczne. Dlatego, dla oznaczenia stopni, trzeba przyjąć pomysł ZHP na Wschodzie, który ustalił dla poszczególnych stopni następujące barwy podkładek:

młodzik	— bez podkładki,
wywiadowca	— biała,
ćwik	— żółta,
plonier	— czarna,
harczerz orli	— niebieska,
harczerz Rzeczypospolitej	— szara,

z poprawką ZHP w Niemczech: brzegi podkładki pokrywają się z wewnętrznym obwodem wianka (podkładki członków starszyzny pozostają bez zmiany).

## II. Część szczegółowa.

### 1. PROJEKT PROGRAMÓW PRÓB NA STOPNIE HARCERZY

#### MŁODZIK

##### A. Warunki dopuszczenia do próby.

Do próby na stopień młodzika może być dopuszczony chłopiec, który:

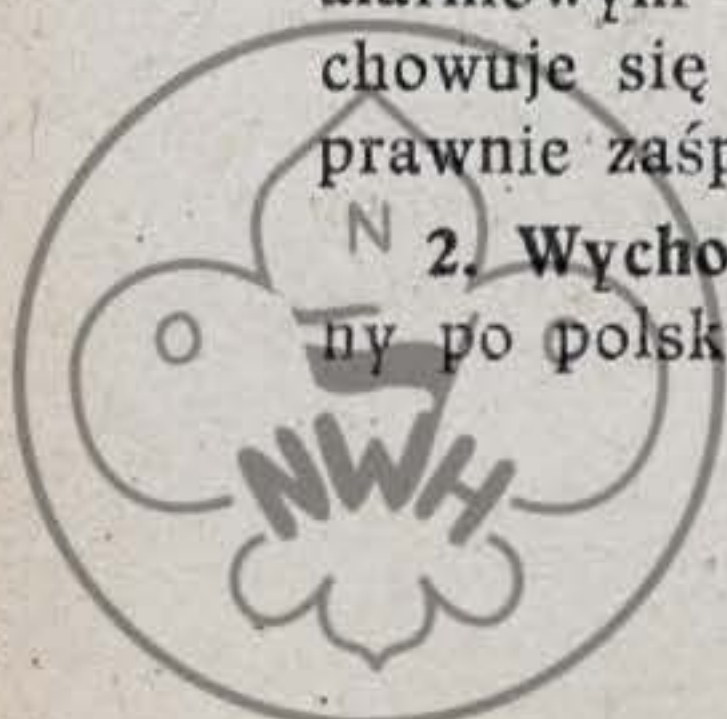
- posiada lat 11 skończonych, a nie przekroczył lat 15;
- ma za sobą co najmniej 3 miesiące służby w drużynie;
- swoim zachowaniem okazuje, że stara się żyć zgodnie z Prawem Harcerskim, wypełnia sumiennie swoje obowiązki, w szczególności obowiązki rodzinne;
- wykaże, że spełnia codziennie dobry uczynek;
- wykaże, że czyta stale jedno z pism harcerskich;
- wpłaca punktualnie opłaty organizacyjne;
- brał udział co najmniej w 3 kilkugodzinnych wycieczkach harcerskich.

##### B. Próba.

Starający się o stopień młodzika wykaże, że posiada poniższe wiadomości i umiejętności:

1. **Wychowanie harcerskie.** Umie na pamięć Przyrzeczenie i Prawo Harcerskie, rozumie ich znaczenie; wie, do czego zobowiązuje go hasło „Czuwaj”. Zna ukłon harcerski i skautowy, oznaki ZHP (krzyż i lilia), oznaki służbowe (sznurki) i oznaki stopni harcerskich (podkładki). Wie, kto jest patronem drużyny, zna godło i zawołanie zastępu. Zna nazwisko i adres Przewodniczącego ZHP oraz drużynowego. Wykona poprawnie swoje zadanie w planie alarmowym zastępu. Zamelduje się prawidłowo przełożonym, poprawnie zachowuje się w szyku zastępu. Zna słowa i melodie 5 pieśni harcerskich, poprawnie zaśpiewa je w zespole.

2. **Wychowanie religijne.** Odmawia codziennie pacierz poranny i wieczorny po polsku, uczestniczy we mszy św. w niedziele i święta, przepisowo za-



chowuje się w kościele. Wie, kto jest Papieżem i kto Prymasem Polski. Śpiewa modlitwę harcerską i „Boże coś Polskę”.

3. **Wychowanie narodowe.** Mówi po polsku; przeczyta książkę „W pustyni i puszcy” Sienkiewicza i opowie z niej dowolny rozdział; napisze krótki list po polsku. Zna godła państwa polskiego i kraju, w którym przebywa, wywiesi chorągiew polską złożoną i rozwiniętą, zaśpiewa Hymn Narodowy i Rotę; umie się zachować przy ich wykonywaniu oraz przy oddawaniu czci sztandarowi. Wie, kto jest Prezydentem Rzeczypospolitej, gdzie i dlaczego przebywa na emigracji; uzasadni swój pobyt na emigracji i wyjaśni, w jaki sposób obecnie służy Polsce. Wskaże na mapie granice Polski i jej sąsiadów, główne rzeki i pasma górskie oraz ważniejsze miasta. Opowie na podstawie przeczytanych książek przynajmniej o jednym wielkim rycerzu polskim (Zawisza Czarny, Żółkiewski, Traugutt itp.).

4. **Samarytanka.** Oczyści zanieczyszczoną małą ranę i założy na nią opatrunek. Pokaże, jak gasić ubranie na płonącym, jak należy się zachować wobec palenia się nafty, benzyny, spirytusu. Poda adres najbliższego lekarza, apteki, posterunku policji; wie, jak zawiadomić straż pożarną. Zabezpieczy nogi przed odparzeniem, pokaże, jak zachować się w razie przemoknięcia i przemoczenia nóg.

5. **Łączność.** Przejdzie wyznaczoną drogę (około 1 km) z ustnym zleceniem, złożonym z 15 wyrazów, poprawnie powtórzy zlecenie; wykona 2 zlecenia z życia codziennego np. prawidłowo zaadresuje list, zatelefonuje itp. Posługuje się w terenie znakami patrolowymi, kilku indyjskimi oraz znakami ręką i gwizdkiem. Posługuje się środkami komunikacyjnymi w swej miejscowości. Przejdzie z instruktorem dłuższy odcinek drogi w mieście, wykazując znajomość przepisów ruchu ulicznego.

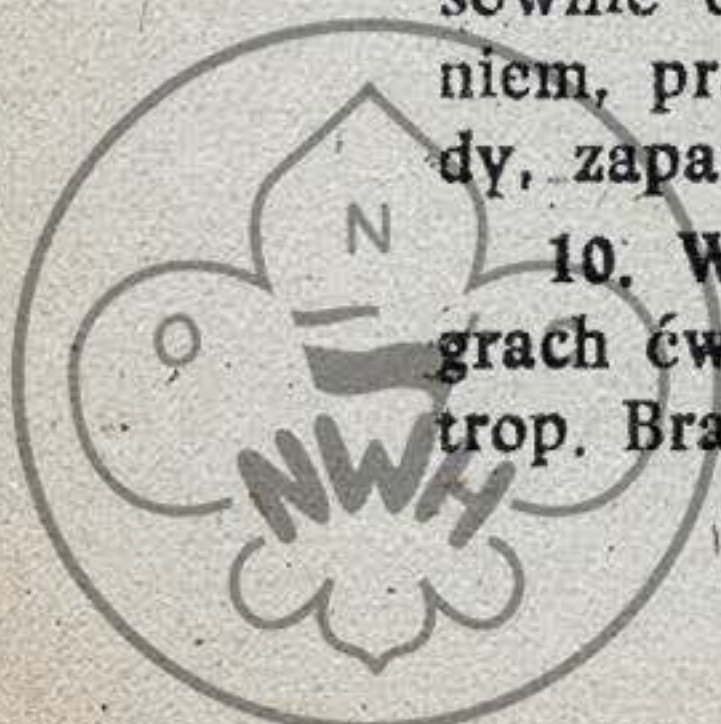
6. **Terenoznawstwo.** Wyjaśni działanie kompasu, nazwie 8 jego kierunków i wskaże je w terenie. Narysuje plan mieszkania, ogrodu itp.

7. **Pionierka.** Zawiąże na linie następujące węzły: płaski, tkacki, rybacki, pętlę zaciągającą się i pętlę niezaciągającą się, skrót i wyjaśni ich użytek; zakończy linę. Wykopie dół na śmiecie, okrzese gałąź itp., wyjaśni prawidłowe obchodzenie się z łopatką i toporkiem oraz zasady bezpieczeństwa przy ich używaniu.

8. **Przyroda.** Przedstawi zbiór liści najpospolitszych drzew wraz z odpowiednimi kawałkami kory; wskaże, które z nich rosną w Polsce. Rozróżnia zboża i warzywa. Przedstawi zbiór rysunków pospolitych dzikich zwierząt i ptaków żyjących w Polsce. Stale dokarmia ptaki i zda sprawę z ich tygodniowej obserwacji.

9. **Obozownictwo.** Zamelduje się odpowiednio ubrany na wycieczkę stosownie do pory roku. Przedstawi rzeczy potrzebne na wycieczkę z nocowaniem, prawidłowo spakowane. Rozpali ogień w piecu, zagotuje menażkę wody, zaparzy herbatę lub kawę, pokroi i posmaruje chleb.

10. **Wyrobienie polowe.** Wykaże średnią sprawność w coraz trudniejszych grach ćwiczących wzrok i słuch. Wśród innych tropów, rozpozna swój własny trop. Brał udział w biegu harcerskim.



**11. Zaradność.** Prawidłowo zawinie i obwiążę paczkę. Nada na pocztę paczkę i list polecony. Jest pożyteczny w domu (nakrywa do stołu, ściele łóżko, zamiata pokój, zmywa naczynia itp.). Jest zawsze czysty i schludnie ubrany. Wykonał co najmniej 3 przedmioty lub zabawki z kory drzewnej, drewna, papieru, plasteliny itp. albo 3 ozdoby choinkowe i ofiarował je dzieciom. Wykona polecenie w sposób świadczący o jego odwadze i wytrwałości.

**12. Wychowanie fizyczne.** Przeskoczy rów 2 metry szeroki, wejdzie na drzewo, opuszczając się po linie, rzuca prawą i lewą ręką kamieniem 200 gr wagi w sumie na odległość 40 m. Brał udział co najmniej w 10 grach ruchowych. Ma swoją ulubioną grę i z zamiłowaniem ją uprawia.

## WYWIADOWCA

### A. Warunki dopuszczenia do próby.

Do próby na stopień wywiadowcy może być dopuszczony młodzik, który:

- a) posiada 12 lat skończonych;
- b) ma za sobą co najmniej 6 miesięcy służby po otrzymaniu stopnia młodzika;
- c) swoim zachowaniem okazuje, że stara się żyć zgodnie z Prawem Harcerskim, wypełnia coraz lepiej swoje obowiązki, w szczególności obowiązki szkolne;
- d) wykaże, że spełnia codziennie przynajmniej jeden dobry uczynek;
- e) wykaże, że czyta stale jedno z pism harcerskich i umie wykorzystać go w pracy;
- f) spędził co najmniej 5 całych dni na wycieczkach harcerskich oraz 2 noce pod namiotem lub szałasem;
- g) wpłaca punktualnie opłaty organizacyjne;
- h) posiada co najmniej 2 sprawności, w tym jedną sprawność wskazaną przez komendanta obszaru.

### B. Próba.

Starający się o stopień wywiadowcy wykaże, iż posiada poniższe wiadomości i umiejętności:

**1. Wychowanie harcerskie.** Opowie, jak stosuje poszczególne punkty Prawa Harcerskiego w życiu codziennym, a w szczególności w szkole. Wie, kto i kiedy założył Skauting. Zna krótką historię drużyny i Harcerstwa. Wie, ilu jest skautów na świecie oraz gdzie i ilu jest harcerzy. Zna organizację drużyny, drogę służbową, nazwisko i adres hufcowego; zna krótki życiorys patrona drużyny. Poprowadzi zastęp na zbiórce i na wycieczce drużyny, zda raport, poprowadzi gry w zastępie. Posiada na własność jedną książkę harcerską. Zna słowa i melodie 10 pieśni harcerskich i 5 ludowych; poprawnie zaśpiewa je w zespole.

**2. Wychowanie religijne.** Wyjaśni znaczenie spowiedzi i Komunii św. w harcerskiej pracy nad sobą. Opowie o życiu swego patrona. Wie, co to jest Kościół Katolicki, jaka jest jego rola w dziejach świata i Polski oraz jego

posłannictwo. Przeczytał co najmniej jedną polską książkę religijną. Zaśpiewa 5—6 pieśni religijnych polskich, w tym 2 kolędy i 1 pieśń maryjna.

**3. Wychowanie narodowe.** Mówi stale po polsku wśród Polaków; napisze poprawnie po polsku sprawozdanie ze zbiórki lub uroczystości. Wyjaśni, co to jest naród i państwo, niepodległość państwa, zadania emigracji, w jaki sposób harcerz obecnie może przyczynić się do wywalczenia Polsce niepodległości. Oznaczy na mapie większe skupiska Polaków poza granicami Kraju. Poda przykłady stwierdzające, że każdym swym czynem reprezentuje naród polski. Wskaże na mapie Polski krainy geograficzne i krótko je scharakteryzuje, wskaże dopływy głównych rzek polskich. Opowie o najważniejszych władcach polskich i o wybitnych postaciach historycznych. Przeczytał co najmniej 3 polskie książki historyczne. Zdobył przynajmniej 1 przyjaciela dla Polski.

**4. Samarytanka.** Na sobie lub innym harcerzu: opatrzy fikcyjną ranę, zastosuje bandaż zwykły i trójkątny; pokaże, co robi w wypadkach: zemdlenia, krwotoku z nosa, zaproszenia oka, drobnego poparzenia, stłuczenia, zatrucia nieświeżym pokarmem, bólu głowy i zęba, ukąszenia przez owady, zwichnięcia kostki. Zrobi zaimprovizowane nosze, przeniesie rannego sam lub z kolegą. Wyjaśni, w jaki sposób stosuje najważniejsze zasady higieny życia codziennego i wycieczkowania (ubioru i mieszkania). Wytłumaczy szkodliwość używania tytoniu i alkoholu.

**5. Łączność.** Napisze meldunek po polsku na wskazany temat, ukryje go w ubraniu, przeniesie wyznaczoną drogą (około 2 km), pokonywując różne przeszkody terenowe. Przejdzie krokiem skautowym  $1\frac{1}{2}$  km w ciągu 11 minut. Jeździ na rowerze. Napisze i odczyta list szyfrowany (z podaniem szyfru) atramentem sympatycznym i znakami indyjskimi. Objaśni poszczególne znaki drogowe miejscowe i polskie. Poda i odbierze depeşe międzynarodowym alfabetem Morse'a chorągiewkami lub tarczami; poda i odczyta liczby oraz znaki sygnalizacyjne: hasło, odzew, błąd, koniec wyrazu, koniec depeszy.

**6. Terenoznawstwo.** Oznaczy w terenie strony świata według przedmiotów terenowych oraz według mapy; wskaże 16 kierunków kompasu. Zorientuje mapę w terenie i oznaczy na niej swoje stanowisko. Wskaże i narysuje najważniejsze znaki topograficzne mapy miejscowej i polskiej 1:100.000. Wróci po drodze (1—2 km) sobie nieznanej, uprzednio prowadzony przez instruktora, narysuje szkic tej drogi z pamięci bez błędu; wyjaśni, jak należy zachować się w razie zbłądzenia.

**7. Pionierka.** Zawiąże na linie i zastosuje praktycznie następujące węzły: tatrzański skrajny, więzienny, ósemkę pionierską i kwadratowy. Wykona 2 wskazane przez instruktora prace pionierskie: kołek namiotowy, łaskę skautową, dół na śmiecie, małą kuchnię itp. Zmierzy różne odległości wymiarami własnego ciała, zmierzy wysokość drzewa i szerokość rzeki.

**8. Przyroda.** Zrobi karmnik dla ptaka i stale go dokarmia; wyjaśni, dlaczego należy chronić ptaki. Wynalazł w terenie i rozpoznał przynajmniej po 2 dzikie zwierzęta spośród ssaków, ptaków, płazów i ryb; wie, czemu należy chronić drapieżniki. Uda głos i opowie szczegółowo o życiu i zwyczajach zwierzęcia, będącego godłem jego zastępu. Znalazł w terenie i rozpoznał

przynajmniej 3 jadalne dzikie rośliny spośród warzyw, korzeni lub owoców; z jednego gatunku tych roślin ugotował posiłek.

**9. Obozownictwo.** Wybierze miejsce, pokieruje prawidłowym rozstawieniem namiotu i okopie go; sporządzi sobie wygodne posłanie na ziemi; rozplanuje w terenie wzorowy biwak. Na ognisku (kuchni) prawidłowo ułożonym i rozpalonym przy pomocy najwyżej 2 zapalek (bez używania papieru, słomy itp.), ugotuje 2 potrawy dla zastępu; szybko zagasi ogień i zatrze jego ślady. Zbuduje parę rodzajów kuchni polowych.

**10. Wyrobień polowe.** Zapamięta w grze Kima 16 drobnych przedmiotów na 24 oglądanych przez 1 minutę; rozróżni 6 dźwięków z 10, rozpozna 6 zapachów z 10 i 6 smaków z 10. Narysuje z pamięci własny trop. Rozróżni tropy człowieka idącego, niosącego ciężar, biegnącego; tropi za śladem ludzkim w łatwym terenie, zacierając własny ślad. Tropi na odcinku 1 km, zawierającym co najmniej 30 znaków indyjskich w ciągu 30 min., zachowując zasady tropicielskie. Brał udział przynajmniej w 4 grach skautowych w terenie coraz trudniejszych, wykazując średnią sprawność; zamaskuje się zależnie od terenu, prawidłowo podchodzi i pelża. Prowadził zastęp (ew. mniejszą grupę) w biegu harcerskim.

**11. Zaradność.** Zaceruje prawidłowo skarpetki, przyszyje guzik, pierze osobistą bieliznę. Napiluje i narąbie prawidłowo obręcz drzewa. Wykonał 2 przedmioty dla ogólnego użytku (tarcze sygnalizacyjne, chorągiewkę zastępu, kronikę, totem, komplet gier towarzyskich itp.). Wykaże się umiejętnością urozmaicenia zebrania towarzyskiego (deklamuje, gra na instrumencie, śpiewa, poprowadzi gry towarzyskie itp.). Wykaże się biegłością w używaniu tylko lewej ręki (pisze, rozbiera i ubiera się, wykona drobny przedmiot itp.). Składa stale zaoszczędzone pieniądze do skarbonki lub na książeczkę oszczędnościową w stosunku do swych możliwości; napisze prawidłowo rachunek. Wykona polecenie w sposób świadczący o jego odwadze i sprycie.

**12. Wychowanie fizyczne.** W biegu na przełaj prowadzonym przez instruktora na trasie około 1 km pokona sprawnie różne przeszkody terenowe (skoki przez rowy 2½ m, krzewy 1-metrowe, włożenie na drzewo, przechodzenie przez płot itp.). Brał udział co najmniej w 3 grach sportowych, wykazał w nich sprawność i zachował się po harcersku. Przejdzie dziennie 12 km z obciążeniem do 10 kg.

## C W I K

### A. Warunki dopuszczenia do próby.

Do próby na stopień ćwika może być dopuszczony wywiadowca, który:

- a) posiada 13 lat skończonych;
- b) ma za sobą co najmniej 6 miesięcy służby po otrzymaniu stopnia wywiadowcy;
- c) swoim zachowaniem okazuje, że stara się żyć zgodnie z Prawem Harcerskim, wypełnia coraz lepiej swoje obowiązki, w szczególności obowiązki harcerskie;
- d) wykaże, że spełnia codziennie przynajmniej jeden dobry uczynek;



- e) wykaże, że prenumeruje i czyta stale jedno z pism harcerskich i zasila go krótkimi informacjami, opowiadaniem, artykułami itp.;
- f) był przynajmniej 5 dni na obozie harcerskim;
- g) wpłaca punktualnie opłaty organizacyjne;
- h) posiada co najmniej 2 nowe sprawności, w tym jedną sprawność wskazaną przez komendanta obszaru.

## B. Próba.

Starający się o stopień ćwika wykaże, iż posiada następujące wiadomości i umiejętności:

**1. Wychowanie harcerskie.** Omówi na zbiórce zastępu jeden ze wskazanych punktów Prawa Harcerskiego oraz wyjaśni, jak należy je stosować w życiu harcerskim. Zna krótką historię Skautingu i życiorys jego twórcy; zna dzieje Harcerstwa w ostatniej Wojnie Światowej, opowie o pracy harcerskiej w Polsce. Zapozna zastęp z organizacją hufca i chorągwi, zna nazwisko i adres komendanta chorągwi i obszaru. Poprowadzi drużynę na zbiórcę i wycieczkę, poprowadzi gry w drużynie. Wyjaśni, jakie korzyści osiągnął z przeczytanych książek harcerskich. Nauczy zastęp 2—3 pieśni harcerskich i 2—3 ludowych, poprawnie poda ton bez pomocy instrumentu.

**2. Wychowanie religijne.** Objaśni mszę św., umie posługiwać się małym mszalikiem; służył przynajmniej do 10 mszy św. Organizował lub brał czynny udział w obchodzie polskich zwyczajów związanych ze świętami Bożego Narodzenia, Wielkiej Nocy oraz jednego ze świąt Matki Bożej. Opowie o głównych patronach Polski na podstawie przeczytanych książek. Wybierze z polskiego śpiewnika kościelnego po jednej najbardziej charakterystycznej pieśni na poszczególne okresy roku szkolnego; zaśpiewa prawidłowo jeden z popularnych hymnów katolickich.

**3. Wychowanie narodowe.** Dbą o czystość mowy polskiej. Przedstawi udział Polski w ostatniej wojnie i obecną sytuację polityczną Kraju. Wie, co to jest emigracja gospodarcza i polityczna i w jaki sposób jest zorganizowana; wytłumaczy na zbiórce, dlaczego każdy Polak musi wrócić do Kraju po odzyskaniu przez niego niepodległości. Zna podział historyczny dziejów Polski i posiada zasadnicze wiadomości o poszczególnych okresach. Przedstawi album ze zdjęciami krajobrazów obszarów geograficznych Polski i wymieni jej bogactwa naturalne. Krótko opowie o najważniejszych pisarzach, poetach, malarzach i muzykach polskich oraz wymieni ich główne utwory. Opowie o kilku przeczytanych dziełach z literatury polskiej. Zna i stosuje polskie zwyczaje towarzyskie, zatańczy 3 polskie tańce narodowe. Zdobył przynajmniej jednego nowego przyjaciela dla Polski, zapoznając go ze sprawą polską.

**4. Samarytanka.** Zna układ głównych arterii i pokaże, jak należy tamować fikcyjny krwotok z żył i tętnic. Na sobie lub innym harcerzu pokaże, jak się należy zachować w wypadku poparzenia, odmrożenia, porażenia słonecznego i prądem elektrycznym, udławienia, uduszenia, utonięcia, ukąszenia przez psa i żmiję; udzieli pierwszej pomocy w wypadkach złamania kończyn i rany postrzałowej. Pokaże, jak będzie ratować w wypadku załamania się lodu. Bandażuje sprawnie bandażem zwykłym i trójkątnym różne części ciała,



zaimprovizuje wyjałowiony opatrunek. Zna skład i użytek małej apteczki polowej. Stosuje sztuczne oddychanie (2 sposoby) przez 3 minuty. Pokaże chwyt strażackie. Wyjaśni dokładnie zasady higieny wycieczkowania (ubranie, marsz, odpoczynek, obciążenie, pokarm, biwak) i życia obozowego.

**5. Łączność.** Nadaje i odbiera chorągiewkami i tarczami bezbłędnie depeszę alfabetem Morse'a z szybkością 12 liter na 1 min.; prawidłowo ustawi w terenie stację sygnalizacyjną i wykona w niej swoje zadanie; poda i odbierze bez błędu depeszę światłem. Objasni ważniejsze znaki kolejowe. Przejdzie 6 km na rowerze w ciągu 30 min., trzymając się lewą ręką; naprawi uszkodzenia najczęściej spotykane: założy dętkę, przyklei łatkę, naprawi pęknięty łańcuch, wyprostuje zósemkowane koło itp.

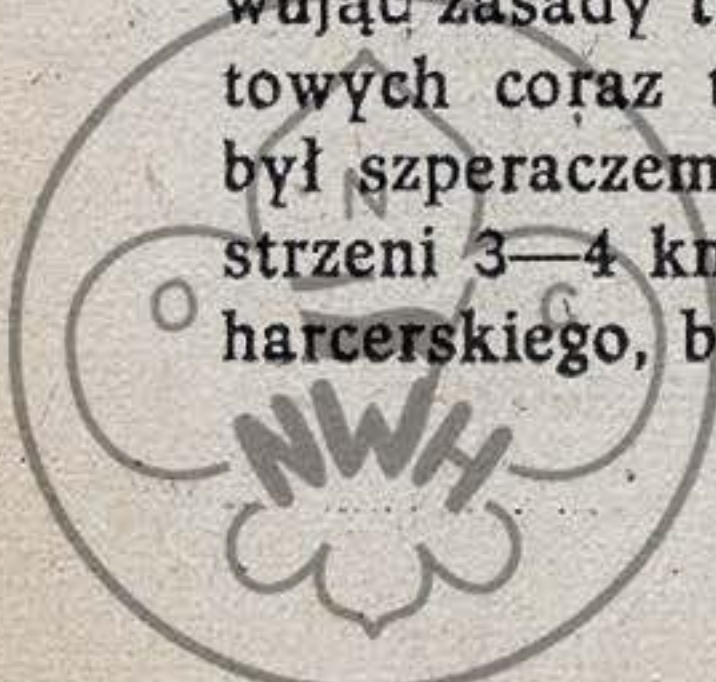
**6. Terenoznawstwo.** Czyta wprawnie mapę 1:100.000 miejscową i polską, poprowadzi według mapy do oznaczonego celu odległego o 4—5 km możliwie najkrótszą drogą w terenie; poprowadzi z kompasem na przelaj około 1 km w oznaczonym kierunku w terenie pofałdowanym i lesie. Wyjaśni, jakie są różnice między mapami 1:100.000 a 1:300.000. Sporządzi bezbłędny szkic obozu, biwaku itp. przy pomocy którego, osoba nieznająca jego położenia znajdzie go w odległości 3—4 km. Wykona powiększenie wskazanego odcinka mapy. Wyznaczy w terenie różne odległości własnym krokiem.

**7. Pionierka.** Wykonał 2 poważniejsze prace pionierskie: stałą latrynę, prycę stół, piwnicę, bramkę obozową, kapliczkę obozową itp. Naostrzy siekierę i piłę. Zetnie prawidłowo drzewo lub przerąbie je.

**8. Przyroda.** Narysuje kontury pospolitych drzew. Wyjaśni, po czym poznaje się zmię. Zbierze przynajmniej 5 gatunków jadalnych grzybów, przyrządzi z nich potrawę, spożyje ją, i od razu udzieli sobie pierwszej pomocy przeciwko zatruciu grzybami. Wyjaśni, na czym polega znaczenie i ochrona lasu; czemu nie można niszczyć roślin, natury nieożywionej oraz dręczyć zwierząt.

**9. Obozownictwo.** Odbędzie wycieczkę 24-godzinną pieszo (co najmniej 16 km) lub łodzią (co najmniej 10 km) albo rowerem (co najmniej 40 km) z jednym tylko harcerzem; w czasie drogi ugotuje dla siebie i swego towarzysza posiłek na wolnym powietrzu; wybierze odpowiednie miejsce na biwak w oznaczonym rejonie, zrobi szałas i wygodne posłanie na ziemi; przyrządzi strawę dla siebie i towarzysza. W ciągu 3 dni od dnia powrotu napisze raport z tej wycieczki, dołączając szkice drogi i biwaku.

**10. Wyrobienie polowe.** Ocenia czas i różne odległości na oko, z błędem nie przekraczającym 20%. Przeprowadzi w mieście nieznaczną obserwację osoby; na podstawie wyglądu zewnętrznego scharakteryzuje kilka osób nieznanych. Wyszuka w lesie i rozpozna 5 tropów zwierząt dzikich i 5 domowych. Tropi sprawnie na dłuższej przestrzeni za śladem zwierzęcym, zachowując zasady tropicielskie. Brał udział co najmniej w 3 większych grach skautowych coraz trudniejszych; przynajmniej w jednej z nich prowadził zastęp, był szperaczem i czujką. Poprowadzi zastęp marszem ubezpieczonym na przestrzeni 3—4 km, ubezpieczy go na postoju. Brał udział w organizowaniu biegu harcerskiego, był sędzią na przeszkodzie.



**11. Zaradność.** Zaceruje i załata prawidłowo ubranie oraz bieliznę osobistą. Wykona drobne prace domowe: wbije hak w mur, zlutuje garnek, wywabia plamy, otworzy wytrychem zamek, myje okna itp. Zrobi pracę okazową dla drużyny, świadczącą o biegłości w jej wykonaniu (oprawiona książka, witraż, artystyczny przedmiot wycięty piłeczką itp.); przyrządzi kłajster, klej certus, klej stolarski itp. Wykaże się pewną sumą zarobionych przez siebie pieniędzy. Zwiedził przynajmniej 3 interesujące go warsztaty pracy i opowie o swych spostrzeżeniach. Wykona polecenie w obcej miejscowości w sposób świadczący o jego odwadze, sprycie i wytrwałości.

**12. Wychowanie fizyczne.** Przebiegnie 60 m w 13 sek., skacze w dal 250 cm, wzwyz 90 cm, rzuca celnie granatem ćwiczebnym wagi 500 gr prawą i lewą ręką w sumie na odległość 40 m. Przepłyńie stylem dowolnym 50 m, wyjaśni zasady bezpieczeństwa kąpielii (jeśli lekarz stwierdzi, że pływanie zagraża zdrowiu, zdobędzie wówczas dodatkowo jedną sprawność wyrobienia fizycznego). Wykaże sprawność w jednym ze sportów zimowych (saneczko-  
wanie, łyżwiarstwo, narciarstwo itp.). Sędziował w 3 grach sportowych. Strzela z łuku: na odległość 15 m robi 45 pkt na 108 możliwych, na 20 m — 27 pkt na 108 możliwych albo wykona łuk i 3 strzały oraz tarczę łuczną, strzelając celnie do tarczy z odległości 10—15 m.

## 2. PROJEKT PROGRAMÓW PRÓB NA STOPNIE SKAUTÓW

### PIONIER

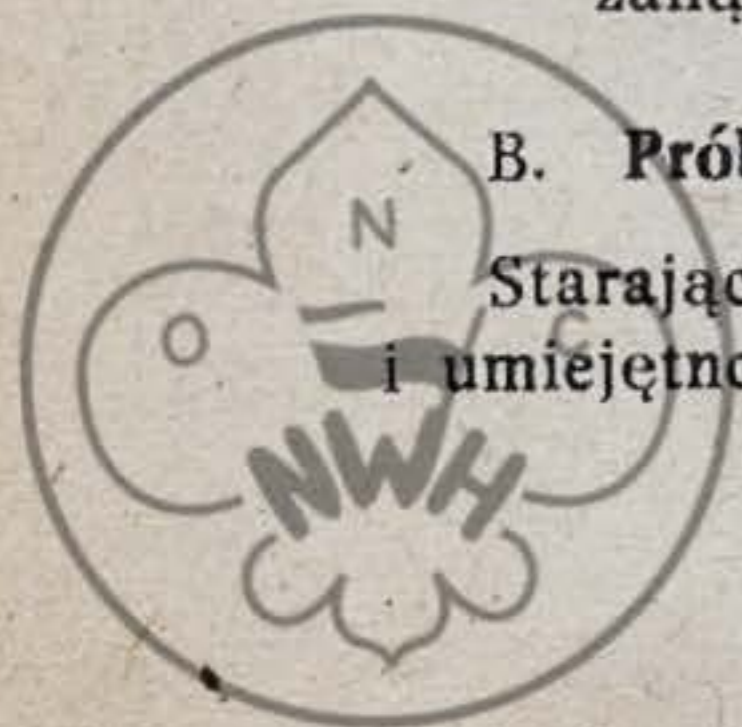
#### A. Warunki dopuszczenia do próby.

Do próby na stopień pioniera może być dopuszczony chłopiec, który:

- a) posiada 15 lat skończonych (mający stopień ćwika — lat 14 skończonych);
- b) ma za sobą co najmniej 6 miesięcy służby w drużynie (wzgl. po otrzymaniu stopnia ćwika);
- c) swoim zachowaniem okazuje, że stara się żyć zgodnie z Prawem Harcerskim, dobrze spełnia swoje obowiązki, w szczególności wykazuje się dzielnością w swoim postępowaniu;
- d) wykaże, że spełnia codziennie przynajmniej jeden dobry uczynek;
- e) wykaże, że prenumeruje i czyta stale jedno z pism harcerskich i zasila go krótkimi informacjami, opowiadaniem, artykułami itp.;
- f) był co najmniej na 3 parodniowych wycieczkach z nocowaniem pod namiotem lub szałasem;
- g) wpłaca punktualnie opłaty organizacyjne;
- h) posiada co najmniej 2 nowe sprawności, w tym jedną sprawność wskazaną przez komendanta obszaru.

#### B. Próba.

Starający się o stopień pioniera wykaże, iż posiada poniższe wiadomości i umiejętności:



1. **Wychowanie harcerskie.** Wyjaśni, jak należy stosować Prawo Harcerskie w życiu rodzinnym, zawodowym i harcerskim. Wie, co to jest Harcerstwo i jakie są jego cele; zna ogólnie historię Skautingu i Harcerstwa. Zna regulamin drużyny oraz organizację obszaru. Opowie o życiu patrona drużyny na tle jego czasów, wymieni cechy harcerskie w nim uosobione. Pokaże praktycznie, iż zna regulamin musztry harcerskiej. Wyjaśni, na czym polega system zastępowy. Wytłumaczy rolę prasy harcerskiej; krótko opowie o aktualnych pismach i książkach harcerskich dla młodzieży. Zna słowa i melodie 10 pieśni harcerskich i 10 ludowych; poprawnie zaśpiewa je w zespole.

2. **Wychowanie religijne.** Wie, jakie są codzienne obowiązki katolika. Służył przynajmniej do 10 mszy św. Wskaże, jak zaradzić w nagłym wypadku umierającego, a nie ochrzczonego noworodka. Wyjaśni rolę Najświętszej Marii Panny w dziejach Kościoła i Polski. Zna 3 systemy pracy nad sobą (Pitagorasa, Franklina, św. Ignacego z Loyoli), wyjaśni znaczenie codziennego rachunku sumienia, spowiedzi i Komunii św. w harcerskiej pracy nad sobą. Przeczytał co najmniej jedną książkę zawierającą życiorys osoby zmarłej w opinii świętości w XIX i XX wieku.

3. **Wychowanie narodowe.** Mówi stale po polsku wśród Polaków; przeczyta Trylogię Sienkiewicza; napisze list po polsku. Wytłumaczy, co to jest naród, jego powołanie, jakie są obowiązki względem narodu; wyjaśni, co to jest państwo, jego rolę, niepodległość państwa, prawa i obowiązki obywatelskie. Wie, co to jest emigracja gospodarcza i polityczna, jej cele i zadania, rozmieszczenie, organizacja. Orientuje się w obecnej sytuacji politycznej w Polsce i na emigracji; wyjaśni, w jaki sposób harcerz obecnie służy Polsce. Zna ogólnie historię i geografie Polski, orientuje się w literaturze polskiej i dorobku kulturalnym Polski. Wyjaśni na przykładach, jak można zachować godność Polaka w życiu codziennym. Zna i stosuje polskie zwyczaje towarzyskie, zna zwyczaje miejscowe. Zdobył przynajmniej jednego przyjaciela dla Polski, zapoznając go ze sprawą polską.

4. **Samarytanka.** Na sobie lub innym harcerzu zastosuje wszystkie czynności pierwszej pomocy w następujących wypadkach: rana cięta, postrzałowa i kluta; zemdlenie, krwotok z nosa, zaproszenie oka, zatrucie nieświeżym pokarmem, ból głowy i zęba, ukąszenie przez owady, zwichnięcie kostki. Zatamuje fikcyjny krwotok z kończyn i tętnicy. Przeprowadzi dezynfekcję rany, sprawnie bandażuje różne części ciała. Zrobi zaimprovizowane nosze w trudnych warunkach, przeniesie chorego na łóżko, zmierzy tętno. Wyjaśni dokładnie zasady higieny wycieczkowania (ubranie, marsz, odpoczynek, obciążenie, pokarm, biwak).

5. **Łączność.** Napisze meldunek, przeniesie go w nocy w trudnych warunkach terenowych na trasie 3—4 km, wykazując się znajomością zasad służby gońca. Narysuje znaki drogowe miejscowe i polskie oraz ważniejsze znaki kolejowe. Napisze meldunek znakami indyjskimi i szyfrem. Nadaje i odbiera chorągiewkami i tarczami bezbłędnie depeşe międzynarodowym alfabetem Morse'a z szybkością 15 liter na minutę, poda i odczyta liczby oraz znaki sygnalizacyjne (hasło, odzew, błąd, koniec wyrazu, koniec depeszy). Jeździ

na rowerze w terenie o zmroku, po błocie i piasku, naprawi uszkodzenia najczęściej spotykane: przyklei łątkę, wyprostuje zósemkowane koło, naprawi pęknięty łańcuch, pękniętą kierownicę itp.; wyjaśni szkodliwość dla zdrowia nadużywania jazdy rowerem.

**6. Terenoznawstwo.** Czyta mapę 1:100.000 miejscową i polską zorientuje ją według kompasu i przedmiotów terenowych, oznaczy na niej swoje stanowisko. Poprowadzi według mapy do oznaczonego celu odległego o 6 km wskazaną trasą w ciągu 1 ½ godziny, opisawszy uprzednio drogę z mapy. Poprowadzi z kompasem na przełaj około 2 km w oznaczonym kierunku w terenie pofałdowanym i lesie. Wskaże różnice między mapami 1:100.000 a 1:300.000; sporządzi kilka dobrych szkiców oznaczonego terenu przy pomocy trójkątowania, wyznaczając odległości własnym krokiem.

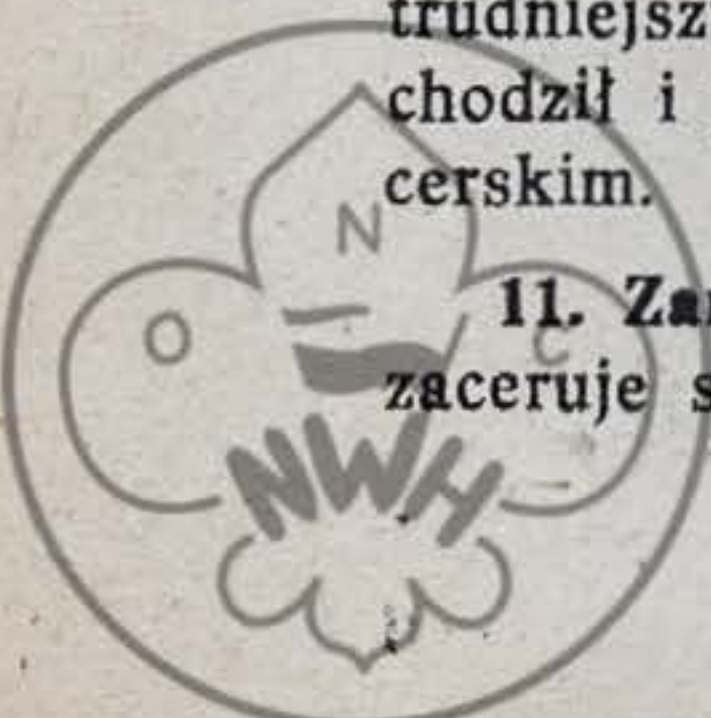
**7. Pionierka.** Zawiąże na linie i zastosuje praktycznie następujące węzły: płaski, tkacki, rybacki, pętla, skrót, tatrzański skrajny, więzienny, ósemkę pionierską i kwadratowy; zakończy linę. Wykona 2 prace pionierskie przydatne na biwaku. Zmierzy różne długości, posługując się wymiarami własnego ciała; zmierzy niedostępną odległość i wysokość.

**8. Przyroda.** Rozpozna według liści, kory i konturów, przynajmniej 10 drzew i krzewów oraz zna ich wartość użytkową; wskaże, które z nich rosną w Polsce. Wytropi w terenie co najmniej po jednym dzikim zwierzęciu spośród ssaków, ptaków, płazów i ryb oraz opowie o ich życiu i zwyczajach. Wyjaśni, dlaczego należy chronić ptaki i drapieżniki. Zbierze pospolite w swej okolicy dzikie rośliny oraz grzyby jadalne; ususzy kilka grzybów.

**9. Obozownictwo.** Ubierze się odpowiednio na parudniową wycieczkę z nocowaniem stosownie do pory roku; spakuje prawidłowo plecak, zroluje koc. Wybierze miejsce, rozstawi namiot, okopie go i sporządzi wygodne posłanie na ziemi; zamaskuje biwak. W czasie deszczu na ognisku (kuchni) prawidłowo ułożonym i rozpalonym przy pomocy najwyżej 2 zapalek (bez używania słomy, papieru itp.), ugotuje obiad dla zastępu złożony z 2 odpowiednio dobranych potraw; zatrze ślady ognia. Zbuduje parę rodzajów kuchni polowych zależnie od terenu.

**10. Wyrobienie polowe.** Zapamięta w grze Kima: 16 drobnych przedmiotów na 24 oglądanych przez 1 min., 8 barw na 12 oglądanych przez 1 min.; rozróżni 8 smaków z 12, 8 zapachów z 12, 8 dźwięków z 12 oraz 8 przedmiotów rozpoznanych dotykiem na 12. Ocenia wpływ czasu i różne odległości na oko z błędem nie przekraczającym 20%. Narysuje z pamięci trop własny; rozróżnia tropy człowieka zależnie od rodzajów chodu oraz z tropów pojazdów kołowych — ich kierunek jazdy. Tropi na odcinku 1 ½ km zawierającym co najmniej 30 znaków indyjskich w ciągu 30 min., zachowując zasady tropicielskie. Brał udział co najmniej w 4 grach skautowych w terenie coraz trudniejszych; przynajmniej raz był szperaczem i czujką, prawidłowo podchodził i pęzał; zamaskuje się zależnie od terenu. Brał udział w biegu harcerskim.

**11. Zaradność.** Zaceruje i załata prawidłowo ubranie i bieliznę osobistą, zaceruje skarpetki, wywabia plamy. Wykona drobne naprawy domowe (elek-



tryczne, kuchenne, kanalizacyjne, szklarskie itp.), wbije hak w mur, otworzy wytrychem zamek. Ocenia na oko ilość, wysokość i ciężar z błędem nie przekraczającym 20%. Składa stale zaoszczędzone pieniądze na książeczkę oszczędnościową w stosunku do swych możliwości, wykaże się pewną sumą zarobionych przez siebie pieniędzy.

**12. Wychowanie fizyczne.** Uprawia stale codziennie 10-minutową ranną gimnastykę. Wykazał sprawność co najmniej w 3 grach sportowych i zachował się po harcersku. Rzuca celnie granatem ćwiczebnym wagi 500 gr prawą i lewą ręką łącznie na odległość 45 m. W biegu na przelaj prowadzonym przez instruktora na trasie około 1 km pokona sprawnie różne przeszkody terenowe. Przeplynie stylem klasycznym 50 m w ciągu 1 min. i 10 sek., wyjaśni zasady bezpieczeństwa kąpieli (jeśli lekarz zabrania pływania, wówczas zdobędzie dodatkowo jedną sprawność wyrobienia fizycznego). Ślizga się na łyżwach przodem i tyłem wzgl. swobodnie jeździ na nartach w terenie płaskim, sprawnie zjeżdża i podchodzi na zbocza. Przejdzie dziennie 16 km z obciążeniem do 15 kg; zna higienę i technikę marszu dziennego.

## HARCERZ ORLI

### A. Warunki dopuszczenia do próby.

Do próby na stopień harcerza orlego może być dopuszczony pionier, który:

- a) posiada 16 lat skończonych (mający stopień ćwika — lat 15 skończonych);
- b) ma za sobą co najmniej 6 miesięcy służby po otrzymaniu stopnia pioniera;
- c) swoim zachowaniem okazuje, że stara się żyć zgodnie z Prawem Harcerskim, coraz lepiej wypełnia swoje obowiązki, w szczególności pod względem wszechludzkiej dobroci i miłości bliźniego;
- d) wykaże, że spełnia codziennie przynajmniej jeden dobry uczynek oraz brał udział w jakiejś akcji społecznej;
- e) wykaże, że czyta stale pisma harcerskie i zasila je krótkimi informacjami, opowiadaniem, artykułami itp., jedno z tych pism prenumerując;
- f) brał udział co najmniej w 5-dniowym obozie stałym lub wędrownym, pełniąc na nim odpowiedzialną funkcję (zastępowy, gospodarz, kronikarz, oboźny itp.);
- g) wpłaca punktualnie opłaty organizacyjne;
- h) posiada co najmniej 2 nowe sprawności, w tym jedną sprawność wskazaną przez komendanta obszaru.

### B. Próba.

Starający się o stopień harcerza orlego wykaże, iż posiada poniższe wiadomości i umiejętności:

**1. Wychowanie harcerskie.** Wyjaśni na zbiórce, jak należy stosować Prawo Harcerskie w życiu społecznym (politycznym). Omówi na zbiórce życiorys

Baden-Powella oraz jeden z wybranych życiorysów twórców Harcerstwa. Orientuje się w Statucie ZHP oraz regulaminie działalności ZHP poza granicami Kraju. Wymieni metody pracy harcerskiej i objaśni je przykładami z życia drużyny. Zna harcerski dorobek piśmienniczy oraz wyjaśni znaczenie prasy harcerskiej w wychowaniu; wykaże się wynikami w kolportażu prasy harcerskiej. Zna słowa i melodie 2—3 pieśni skautowych w obcym języku; poprawnie kieruje śpiewem zastępu.

**2. Wychowanie religijne.** Posiada Ewangelię (wydanie katolickie) na własność i umie się nią posługiwać; wskaże i objaśni parę tekstów z Ewangelii, które mówią o miłości bliźniego i dobrych uczynkach. Zna obowiązki względem bliźniego znajdującego się w obliczu śmierci. Wyjaśni chrześcijański pogląd na małżeństwo i rodzinę. Wskaże teksty z Ewangelii, które mówią o ustanowieniu przez Chrystusa instytucji papieża, wyjaśni dogmat o nieomyślności papieża. Przeczytał co najmniej 2 książki treści religijnej, w tym jedną o papieżu.

**3. Wychowanie narodowe.** Dbą o czystość mowy polskiej. Zna Konstytucję oraz dorobek Polski od zdobycia niepodległości: opowie, jaki był wkład Polski do II Wojny Światowej. Zna podstawowe ideologie w ustrojach państw europejskich (demokracja, komunizm, faszyzm). Wyjaśni na zbiorce przy pomocy mapy, co to jest Międzymorze i jaką rolę winna odegrać w nim Polska. Wytłumaczy, jakie są niebezpieczeństwa pobytu na emigracji, wskaże środki przeciwdziałania im oraz korzyści z pobytu w obcym środowisku. Na zbiorce wytłumaczy, jaki powinien być stosunek młodzieży do polityki. Orientuje się w czasopiśmie polskim i czyta stale jedno z nich. Zatańczy 3 polskie tańce narodowe. Zdobył przynajmniej jednego nowego przyjaciela dla Polski i zapoznał go ze sprawą polską.

**4. Samarytanka.** Na sobie lub innym harcerzu zastosuje wszystkie czynności pierwszej pomocy w następujących wypadkach: odmrożenia, poparzenia, porażenia słonecznego i prądem elektrycznym, udławienia, uduszenia, utonięcia, ukąszenia przez psa i żmiję, złamania kończyn. Pokaże, jak będzie ratować w wypadku załamania się lodu! Zna skład i użytek małej apteczki polowej. Stosuje przez 5 min. sztuczne oddychanie (2 sposoby). Pokaże chwyt strażackie oraz transport rannych w różnych wypadkach i warunkach. Zna higienę życia obozowego, wykonał przynajmniej jedno obozowe urządzenie higieniczne. Oczyści menażkę wody.

**5. Łączność.** Przewiezie zaszyfrowany przez siebie meldunek na rowerze w terenie na trasie 5—6 km, pokonywując różne przeszkody. Nada i odbierze w nocy bezbłędnie depeszę alfabetem Morse'a przy pomocy światła; ustawi stację sygnalizacyjną w nocy i wykona w niej swoje zadanie. Z krótkiego sprawozdania ułoży meldunek i nada go brzęczykiem.

**6. Terenoznawstwo.** Czyta dobrze mapy 1:100.000 i 1:300.000 miejscowe i polskie; poprowadzi według mapy do oznaczonego celu w nocy. Przeprowadzi wywiad terenu pod kątem przydatności do ćwiczeń, załączając po bieżny ale zrozumiały szkic tego terenu, zrobiony „na oko”. Narysuje bez błędów szkic drogi (3—4 km) w skali 1:10.000 w ciągu 1 godziny, posługując się busolą dowolnego typu.

**7. Pionierka.** Wykona 2 poważniejsze prace pionierskie przydatne na obozie; naostrzy siekiere i piłę. Zmierzy szybkość prądu i głębokość rzeki.

**8. Przyroda.** Zbierze pospolite w swej okolicy rośliny lecznicze, wie, jak się je przyrządza i w jakich wypadkach mają one zastosowanie; przyrządził lekarstwo z jednego gatunku tych roślin. Obserwował przez dłuższy czas życie pszczoł lub mrówek i zda na zbiorce sprawę z tej obserwacji. Wyjaśni, jakie stosuje się środki przeciwko osom i komarom. Złowi przynajmniej 3 ryby różnych gatunków; przyrządzi potrawę z ryb.

**9. Obozownictwo.** Odbędzie samotnie wycieczkę 24-godzinna pieszo (co najmniej 20 km) lub łodzią (co najmniej 10 km) albo rowerem (co najmniej 50 km); w czasie wycieczki przyrządzi sobie posiłek z darów lasu, łąk itp. (szczaw, pokrzywy, szpinak, jagody, grzyby, ryby, orzechy, kasza z żyta, pszenicy itp.) posiadając tylko menażkę, nóż i zapaliki, przy czym co najmniej 1 posiłek ugotuje na wolnym powietrzu; wybierze odpowiednie miejsce na obóz w oznaczonym rejonie, zrobi szałas i wygodne posłanie na ziemi; nie będzie korzystać z pomocy ludzi. W ciągu 3 dni od dnia powrotu złoży piśmienny szczegółowy raport z tej wycieczki, dołączając szkic drogi i biwaku.

**10. Wyrobienie polowe.** Przeprowadzi w mieście nieznaną obserwację paru osób; na podstawie wyglądu zewnętrznego scharakteryzuje kilka osób nieznanych. Wyszuka w lesie i rozpozna 5 tropów zwierząt dzikich i 5 domowych. Tropi sprawnie na dłuższej przestrzeni za śladem zwierzęcym, zachowując zasady tropicielskie. Brał udział co najmniej w 2 dziennych i 2 nocnych większych grach skautowych, był na podsłuchu. Poprowadzi zastęp marszem ubezpieczonym w dzień i w nocy na przestrzeni 5—6 km oraz ubezpieczy go na postoju dziennym i nocnym. Prowadził zastęp w biegu harcerskim.

**11. Zaradność.** Rozpali ogień sytemem pierwotnym (bez użycia zapalek, maszynki itp.). Własnoręcznie zrobi w terenie kilka narzędzi i wykona nimi niewielką pracę pionierską. Wyjaśni, co to jest poradnictwo zawodowe i wskaże adres takiej poradni; zwiedził przynajmniej 2 większe zakłady pracy. Przedstawi plan zorganizowanego swego dnia, wypraktykowanego przez 2 tygodnie. Zastosuje kilka chwytów w obronie przed napastnikiem. Przedstawi osobistą wyprawę wycieczkową zakupioną z zarobionych i zaoszczędzonych pieniędzy lub własnoręcznie wykonaną.

**12. Wychowanie fizyczne.** Wyjaśni znaczenie dla zdrowia: snu, słońca i powietrza, ruchu, wody, jedzenia, pogody wewnętrznej, wstrzeźliwości od alkoholu i tytoniu, codziennej rannej gimnastyki. Przepłynie 100 m stylem klasycznym. Odbił 10 strzelań na strzelnicy; rozbierze, oczyści i złoży broń, oddaje strzały w różnych postawach strzeleckich. Przejdzie dziennie w złych warunkach atmosferycznych (deszcz, zimno, upał) 20 km z obciążeniem do 15 kg oraz w nocy 15 km z tym samym obciążeniem; zna higienę i technikę marszu nocnego.





## MARCERZ RZECZYPOSPOLITEJ

### A. Warunki dopuszczenia do próby.

Do próby na stopień harcerza Rzeczypospolitej może być dopuszczony harcerz orli, który:

- a) posiada 17 lat skończonych (mający stopień ćwika — lat 16 skończonych);
- b) ma za sobą co najmniej 6 miesięcy służby po otrzymaniu stopnia harcerza orlego;
- c) swoim zachowaniem okazuje że stara się żyć zgodnie z Prawem Harcerskim, coraz lepiej wypełnia swoje obowiązki, w szczególności rozwijając własny charakter na odcinku rozumnej służby Bogu i Polsce;
- d) wykaże, że spełnia codziennie przynajmniej jeden dobry uczynek oraz zorganizował pomyślnie jakąś akcję społeczną i kierował nią;
- e) wykaże, że czyta stale pisma harcerskie i napisał do jednego z nich przynajmniej jeden dłuższy artykuł wzgl. tłumaczenie artykułu;
- f) brał udział w obozie stałym lub wędrownym, pełniąc na nim odpowiedzialną funkcję (oboźny, gospodarz itp.) i pomagał w jego organizacji;
- g) wpłaca punktualnie opłaty organizacyjne;
- h) posiada co najmniej 2 nowe sprawności, w tym jedną sprawność wskazaną przez komendanta obszaru.

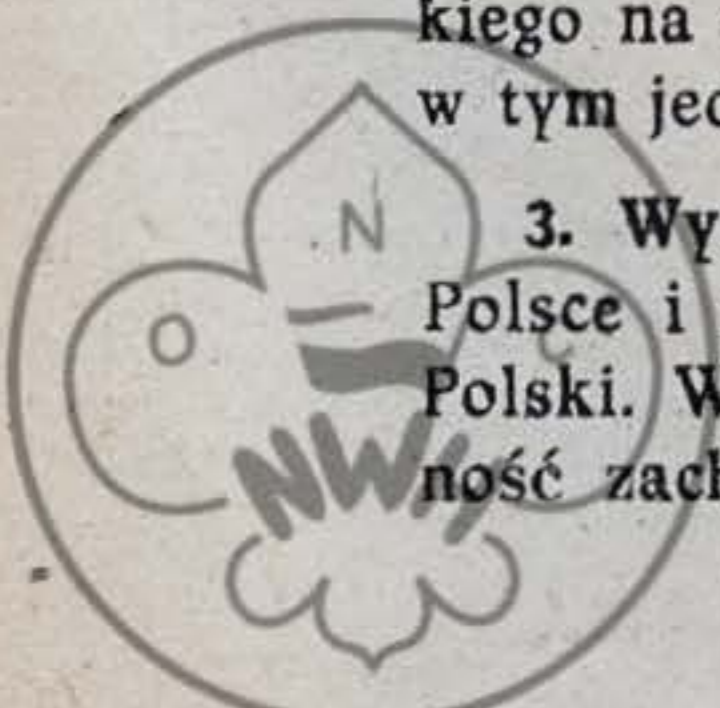
### B. Próba.

Starający się o stopień harcerza Rzeczypospolitej wykaże, iż posiada poniższe wiadomości i umiejętności:

1. **Wychowanie harcerskie.** Powie gawędę na wskazany temat z Prawa Harcerskiego. Sledzi pilnie rozwój i prace Harcerstwa w Polsce i omówi go na zbiórce. Orientuje się ogólnie w organizacji skautowych stosunków międzynarodowych. Orientuje się w bibliografii harcerskiej, wskaże podręczniki i instrukcje do poszczególnych najważniejszych zagadnień. Poprowadzi ognisko lub kominek drużyny, ułoży na nie zespół pieśni dostosowanych do tematu gawędy oraz do nastroju wesołego i poważnego.

2. **Wychowanie religijne.** Wskaże i objaśni parę tekstów z Ewangelii, które mówią o modlitwie i o Królestwie Bożym. Pokaże, jak urządzi pokój choroego na przyjęcie kapłana z ostatnim namaszczeniem. Wyjaśni chrześcijański pogląd na życie. Opowie o państwie Watykańskim, opisz jego chorągiew, objaśni symbole papieskie. Zna ogólnie organizację Kościoła Katolickiego na świecie i w Polsce. Przeczytał co najmniej 2 książki treści religijnej, w tym jedna o świętym mającym wielki wpływ na życie Kościoła wzgl. Polski.

3. **Wychowanie narodowe.** Orientuje się w obecnej sytuacji politycznej w Polsce i na emigracji; wyjaśni na przykładach, co to znaczy „sowietyzacja” Polski. Wyjaśni na zbiórce metody walki o Polskę na emigracji i konieczność zachowania łączności z Krajem. Wyjaśni popularnie na zbiórce najważ-



niejsze zasady sprawiedliwości społecznej w świetle encyklik papieskich. Opracuje na piśmie jedną z dziedzin życia kraju, w którym przebywa (jedno z zagadnień kulturalnych, ekonomicznych, socjalnych, obrony kraju itp.) oraz przedstawi projekt rozwiązania tego zagadnienia w Polsce. Przedstawi swój własny plan współpracy międzynarodowej, opracowany na podstawie przeczytanych książek. Wymieni aktualne wydawnictwa omawiające sprawę polską. Zdobył przynajmniej jednego nowego przyjaciela dla Polski i zapoznał go ze sprawą polską.

**4. Samarytanka.** Wyjaśni działanie organizmu ludzkiego (ogólne wiadomości z anatomii i fizjologii). Pokaże, jak udzielić pierwszej pomocy przed przybyciem lekarza w nagłych zaślabnięciach połączonych z utratą przytomności, w krwotokach ustnych, otruciach i zatruciach gazem. Wyjaśni zasady walki z chorobami zakaźnymi i rozumie ich niebezpieczeństwo; zwiedził jedną z instytucji leczniczych np. szpital, ambulatorium, ośrodek zdrowia itp. Wyjaśni zasady postępowania wobec paniki, umie usuwać ludzi z płonącego domu. Posiada ogólne wiadomości o organizacji walki z chorobami społecznymi. Przekona uczestników zbiórki o konieczności zwalczania alkoholizmu, jako klęski społecznej. Wskaże podręczniki do poszczególnych działów samarytanki.

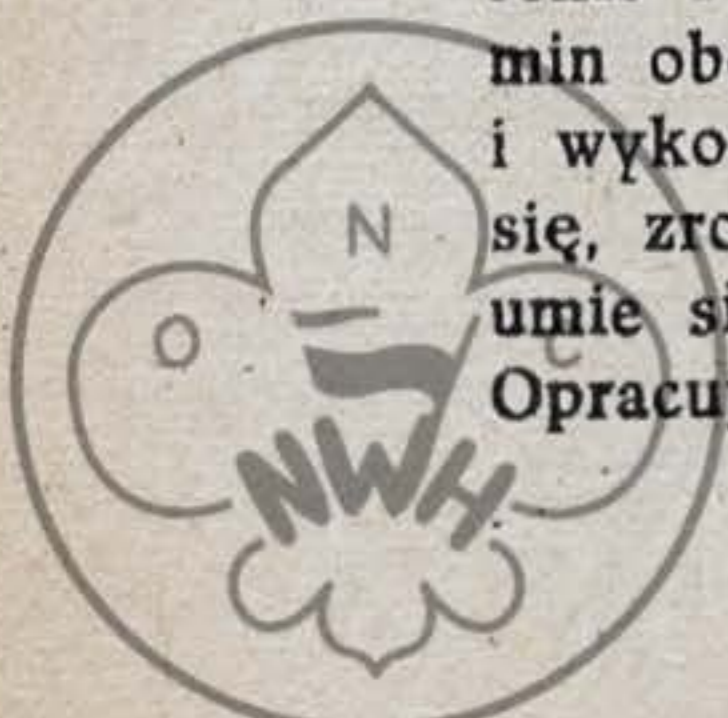
**5. Łączność.** Wyjaśni ogólne zasady i wymieni różne środki łączności. Wypuka i odbierze bezbłędnie przez ścianę depeszę alfabetem Morse'a. Przeprowadzi w zastępie lub drużynie kilka gier sygnałizacyjnych. Omówi znane mu podręczniki sygnałizacyjne.

**6. Terenoznawstwo.** Posługuje się w terenie mapami turystycznymi w różnych podziałkach. Narysuje kilka prostych szkiców perspektywicznych. Przeprowadzi w zastępie lub drużynie kilka gier z terenoznawstwa. Wskaże podręczniki do nauki terenoznawstwa.

**7. Pionierka.** Zrobi projekt większej pracy pionierskiej (sprzęt, materiał, siła robocza, teren, gleba, kosztorys) i pokieruje jej wykonaniem. Przeprowadzi w zastępie lub drużynie kilka gier z zakresu pionierki. Wskaże podręczniki omawiające pionierkę.

**8. Przyroda.** Na zbiórce udowodni wieloma przykładami istnienie celowości w naturze oraz na przykładach wyjaśni dozwolone użycie i nadużywanie przyrody przez człowieka. Wskaże na mapie Polski, gdzie znajdują się puszcze i główne rezerваты przyrodnicze. Przeprowadzi w zastępie lub drużynie kilka gier z zakresu przyrodoznawstwa. Przeczytał „Lato leśnych ludzi” Rodziewiczówny, wskaże podręczniki i książki o przyrodzie.

**9. Obozownictwo.** Wybierze dobre miejsce na obóz; rozplanuje obóz w terenie i pokieruje jego rozbijaniem lub zwijaniem; napisze i wyjaśni regulamin obozu stałego lub wędrownego. Wyjaśni zasady stylu puszczańskiego i wykona parę ozdób puszczańskich. Rozpozna żywność dobrą od psującej się, zrobi ciasto na patyku, mięso na rożnie lub inne „specjały” obozowe; umie się posługiwać książką kucharską. Wyjaśni zasady higieny obozowej. Opracuje na podstawie przewodników i poprowadzi parodniową wycieczkę



krajoznawczą, napisze z niej barwne sprawozdanie. Wskaże podręczniki omawiające wycieczki i obozy.

**10. Wyrobienie polowe.** Wyznaczy szlak tropicielski długości około 1 ½ km, opatrzy go znakami indyjskimi oraz wyjaśni zastępowi zasady tropielskie. Był kierownikiem co najmniej 2 dziennych oraz 2 nocnych gier skautowych zastępu lub drużyny. Poprowadzi drużynę marszem ubezpieczonym w dzień i w nocy na przestrzeni 5—6 km oraz ubezpieczy ją na postoju dziennym i nocnym. Zorganizował bieg harcerski i kierował nim. Wskaże podręczniki omawiające ćwiczenia zmysłów, gry skautowe oraz tropienie.

**11. Zaradność.** Zorganizuje przeprawę zastępu prostymi środkami z materiału znajdującego się pod ręką (kładka, most linowy, tratwa itp.). Poprowadzi zgodnie z zasadami obradowania zebranie kilkunastu osób i przedstawi napisany prawidłowo protokół. Sporządzi preliminarz budżetowy obozu stałego, wędrownego, wycieczki drużyny, większej imprezy dochodowej itp. i złoży wykonanie budżetu. Wykaże, iż z zarobionych i zaoszczędzonych pieniędzy pomagał materialnie rodzinie lub przyjaciółom w Kraju.

**12. Wychowanie fizyczne.** Przeprowadzi gimnastykę zespołu według uprzednio ułożonego przez siebie łatwego toku lekcyjnego. Zorganizuje i przeprowadzi zawody sportowe w drużynie oraz 3 gry sportowe. Przejdzie w lecie 60 km w ciągu 3 dni z obciążeniem do 15 kg oraz w zimie 16 km dziennie z tym samym obciążeniem. Zna higienę i technikę marszu zimowego. Zorganizuje kąpiel zastępu lub drużyny, stosując wszystkie środki ostrożności. Wskaże podręczniki wychowania fizycznego.





archiwum